

Vytýkáací povinnost a lhůta k jejímu splnění podle § 1921 ObčZ

The Duty to give Notice and the Period for its Fulfilment according to the § 1921 Czech Civil Code

Viktor Kolmačka*

Abstrakt

Předmětem článku je analýza ustanovení § 1921 občanského zákoníku. Podle aktuálního názoru české literatury upravuje první odstavec vedle subjektivní lhůty k vytknutí vady rovněž lhůtu objektivní. Poslední případ přitom má platit pro všechny vady bez rozdílu, a to nejen pro vady skryté, ale též právní. Článek se snaží přesvědčit, že tento závěr se nemůže prosadit. Cestou historické analýzy autor dokládá, že závěry současné literatury jsou důsledkem českého směšování vytýkáací povinnosti a lhůty k uplatnění práv z vad, které má kořeny v komunistickém zákonodárství. Důsledkem tohoto přístupu je pak nefunkční právo z vadného plnění a plné hodnotových rozporů. Autor prezentuje rovněž vlastní stanovisko k výkladu § 1921 občanského zákoníku, kterým se hodlá těmto nedostatkům vyhnout.

Klíčová slova

Odpovědnost za vady; vytknutí vady; promlčecí lhůta; právní vady; faktické vady.

Abstract

The article analyses the provision of § 1921 of the Czech Civil Code. According to the current opinion of Czech literature, the first paragraph regulates two periods to give a notice, where the first is the subjective and the second the objective. The last case should apply to all defects without distinction, if the defect is hidden or if it is the defect in title. The article tries to prove that these conclusions cannot prevail. Through historical analysis, the author demonstrates that the current findings of contemporary literature result from the Czech conflation of the duty to give notice and the limitation period for exercising rights from defects, which has its roots in communist legislation. This approach's consequence is the dysfunctional liability law for defects and full of value contradictions. The author also presents his own opinion on the interpretation of § 1921 of the Czech Civil Code, which he intends to avoid these shortcomings.

Keywords

Liability for Defects; Duty to Give Notice; Limitation Period; Defects in Title; Defects in Conformity.

* Mgr. Viktor Kolmačka, doktorand a asistent, Katedra soukromého práva a civilního procesu, Právnická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc; asistent soudce, Nejvyšší soud, Brno / Ph.D. student and Assistant, Department of Private Law and Civil Procedure, Faculty of Law, Palacký University, Olomouc, Czech Republic; Legal Assistant, Supreme Court, Brno, Czech Republic / E-mail: viktor.kolmacka@upol.cz / Scopus ID: 57226775748

Úvod

Rekodifikace soukromého práva provedená zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (dále jen „ObčZ“), se oproti předchozí právní úpravě vyznačuje tím, že do jediného civilního kodexu integrovala obchodněprávní pravidla. Jejich povaha však mnohdy není šitá na míru subjektům, kteří nejsou skutečnými profesionály, a nelze je tak označit za podnikatele v materiálním smyslu. Typickou právní figurou, která počítá s profesionálními zkušenostmi, je vytykáací povinnost (tzv. *Rügepflicht*),¹ dále označována jako „**vytykáací povinnost v obchodněprávním smyslu**“. Český právní řád s ní nakládá v poměrech koupi věci movité (§ 2112 ObčZ) a díla (srov. § 2618, § 2615 odst. 2 ve spojení s § 2104 ObčZ) jako s úkonem k zachování vymahatelnosti práv z vadného plnění. Jestliže jí totiž kupující či objednatel neucíní zadost (vadu nevytkne, protože zboží neprohlédl, nebo sice prohlédne, ale včas neoznámí), zakládá zákon prodávajícímu či zhotoviteli peremptorní (tzn. trvalou) námitku, kterou se v případném sporu ubrání žalobě z vadného plnění. Nároky z takové vady tedy přestávají být u soudu prosaditelné.²

Při tvorbě platného a účinného občanského zákoníku bylo zařazení vytykáací povinnosti v obchodněprávním smyslu do pravidel o koupi podrobena kritice, kterou vynesl *Ulrich Magnus*.³ Zpočátku sice uvádí, že návrh českého občanského zákoníku se vydává moderním směrem, neboť jsou do něj integrována pravidla o obchodní koupi. Úprava však pomíjí odlišně vymezit jejich osobní působnost, a nerespektuje tak, že se hodí pro vztahy mezi podnikateli v materiálním smyslu.

„To se ukazuje na prakticky nejvýznamnějším rozdílu, který v jiných právních řádech existuje mezi obchodní a občanskou koupí, kvazipovinností prohlédnout zboží a vytknout jeho vadu, která, pokud vůbec, pak obvykle platí jen pro obchodníky.“⁴ Podle § 1834 návrhu [v platné a účinné úpravě § 2112 ObčZ – pozn. aut.] neexistuje naproti tomu již jen u obchodní koupě, nýbrž také u civilních koupí, a zjevně dokonce i u spotřebitelských koupí kvazipovinnost kupujícího zkontrolovat

¹ Pojem vytykáací povinnosti v sobě *implicitně* zahrnuje jak povinnost prohlédnout předmět plnění, tak včas oznámit jeho vadu seznatelnou prohlídkou (srov. jen OSER, H., SCHÖNENBERGER, W. *Zürcher Kommentar: Band 5, Obligationenrecht, Halbband. 2: Art. 184–418. 2.*, přeprac. vyd. Zürich: Schultheß, 1936, čl. 201, marg. č. 5).

² V podrobnostech viz 3.3.4.

³ Viz MAGNUS, U. Das Kaufrecht im tschechischen Entwurf eines neuen Zivilgesetzbuchs – ein Vergleich mit internationalen und europäischen Regelungen. In: APATHY, P. a kol. *Festschrift für Helmut Kozjól zum 70. Geburtstag*. Wien: Jan Sramek Verlag, 2010, s. 255–281. Až na několik odchylek takřka shodný příspěvek přeložený do českého jazyka dostupný rovněž in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., TICHÝ L. (eds.). *Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva: konaných 21. listopadu a 5. prosince 2008 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy*. Beroun: Eva Rozkotová – IFEC, 2008, s. 154 a násled., zejm. s. 161–162.

⁴ Pravidlo ukládající vytykáací povinnost i nepodnikateli se nachází ve švýcarském obligačním právu, a to jednak u koupi, jednak u díla. Domácí nauka, v čele s E. *Bucherem*, jej stejně jako U. *Magnus* již dlouhodobě kritizuje. Srov. KRAMER, E. A. AGB- und Konsumentenkaufvertragsrecht: Das neue europäische Recht als Vorbild für die Schweiz? *Zeitschrift für schweizerisches Recht*. Basel: Helbing & Lichtenhahn. 1999, 4 Heft, 1. Halbband, s. 300; BUCHER, E. Der benachteiligte Käufer. *Schweizerische Juristen-Zeitung*. 1972, roč. 67, s. 2–6, sešit č. 1; BUCHER, E. Hundert Jahre schweizerisches Obligationenrecht: Wo stehen wir heute im Vertragsrecht? *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*. 1983, s. 342–343; jej následuje též komentářová lit. např. SCHÖNLE, H., HIGI, P. *Zürcher Kommentar: Obligationenrecht. Teilband V 2a. Kauf und Schenkung. Zweite Lieferung Art. 192–204 OR. 3.*, zcela nově přeprac. vyd., Zürich: Schulthess, 2005, s. 480–481, Art. 201, marg. č. 6 až 8.

zboží, jakmile je to možné, po přechodu nebezpečí škody na věci obledně faktických vad, včetně vad v kvantitě. Moby-li být při prohlídce vady rozpoznány, ztrácí kupující všechna práva z vad, pokud vady včas nevytkel a prodávající se neprovedení vytknutí dovolává. Povinnost k okamžité prohlídce existovala doposud v českém právu podle dílky zákona jen u obchodní koupě. Má-li se tato nová regulace stát zákonem, povede tak u civilních koupí – pokud např. někdo prodá auto svému sousedovi – k pozoruhodnému omezení práv kupujícího. Objeví-li se dodatečně vady, které byly při prohlídce rozpoznatelné, tak z nich kupující nemůže vyvozovat žádná práva [...] Proti sjednocení obchodní a civilní koupě u kvazipovinnosti prohlédnout zboží dle mého názoru hovoří, že civilní kupující většinou nemá žádné zvláštní odborné znalosti, aby zjistil, a tato odborná znalost (na rozdíl od podnikatelů) ani od něj nemůže být očekávána. Judikatura by proto zde musela vyvinout zvláštní hlediska, kterým požadavkům na prohlídku by při zohlednění okolností konkrétního případu měl civilní kupující dostát. Jak a kdy by musel kupř. mladý muž, stará důchodkyně prohlédnout právě koupenou pračku? Stanovit pro oba totožné hledisko by bylo stěží obhajitelné, protože individuální možnosti rozpoznat vady jsou příliš rozdílné. Nadindividuální hledisko požadavku řádné prohlídky adaptované na konkrétní okolnosti, jako platí v obchodním právu, se již ale nedá formulovat. Návrh by měl opustit všeobecnou kvazipovinnost prohlídky u všech civilních koupí. Ospravedlnitelná je tato kvazipovinnost jen u obchodníků.“⁵

Výtky U. Magna, které výše uvedenou pasáží rozhodně nekončí, patrně nevyvolaly v reko-difikační komisi žádnou bouřlivou diskuzi. Obtížně by si jinak bylo možné vysvětlit, proč textace § 2112 ObčZ včetně vymezení osobní působnosti (tj. aplikovatelnosti i na civilní koupě) zůstala nedotčená. Zarážející je však především mlčení důvodové zprávy, která se nezmohla ani na to, aby předloženou kvalifikovanou námitku reprodukovala, natož aby se s ní alespoň pokusila vypořádat. Sluší se zdůraznit, že vytýkací povinnost přitom platí i pro smlouvu o dílo (srov. § 2618, § 2615 odst. 2 ve spojení s § 2104).

⁵ Originál: „Dagegen lassen sich keine speziellen Vorschriften finden, die ausdrücklich nur für Kaufleute oder nur für den Zivilkauf gelten. Der tschechische Entwurf scheint insoweit keinen Unterschied mehr zwischen dem Handelskauf und dem allgemeinen Zivilkauf zu machen. Das zeigt sich an dem praktisch bedeutsamsten Unterschied, der in anderen Rechten zwischen dem Handelskauf und dem Zivilkauf besteht, der Untersuchungs- und Rügeobliegenheit, die, wenn überhaupt, dann gewöhnlich nur für Kaufleute gilt. Nach § 1834 E [Abkürzung für ‚Entwurf‘ – Notiz des Autors] besteht dagegen jetzt nicht nur bei Handelskäufen, sondern auch bei Zivilkäufen und offenbar sogar bei Verbraucherkäufen die Obliegenheit des Käufers, die Ware sobald wie möglich nach Gefahrübergang auf Sachmängel, einschließlich Quantitätsmängel, zu untersuchen. Hätten bei der Untersuchung Mängel erkannt werden können, verliert der Käufer alle Mängelrechte, wenn er sie nicht rechtzeitig rügt und der Verkäufer sich auf die unterlassene Rüge beruft (§ 1843 E). Bislang bestand die Verpflichtung zur alsbaldigen Untersuchung im tschechischen Recht nach dem Wortlaut des Gesetzes nur bei Handelskäufen (§ 427 Handelsgesetzbuch). Sollte die Neuregelung Gesetz werden, führt sie damit bei Zivilkäufen – wenn zB jemand sein Auto seinem Nachbarn verkauft – zu einer beachtlichen Einschränkung der Rechte des Käufers. Treten nachträglich Mängel auf, die bei einer Untersuchung erkennbar waren, so kann der Käufer aus ihnen keine Rechte herleiten... Gegen eine Gleichstellung des Handels- und Zivilkaufs bei der Untersuchungsobliegenheit spricht mE, dass zivile Käufer meist keine besondere Sachkunde besitzen, um Mängel zu entdecken, und dass diese Sachkunde von ihnen – anders als von Kaufleuten – auch nicht erwartet werden kann. Die Rechtsprechung müsste hier deshalb besondere Maßstäbe entwickeln, welchen Untersuchungsanforderungen ein ziviler Käufer unter den Umständen des konkreten Falles jeweils nachzukommen hätte. Wie und wann müsste etwa ein junger Mann, eine alte Rentnerin die gerade gekaufte Waschmaschine untersuchen? Für beide einen gleichen Maßstab anzulegen, wäre kaum vertretbar, da die individuellen Möglichkeiten, Mängel zu erkennen, zu unterschiedlich sind. Ein überindividueller Maßstab, der eine den Umständen angepasste, ordnungsgemäße Untersuchung verlangt – wie er im Handelsrecht gilt –, lässt sich dann aber nicht mehr formulieren. Auf eine allgemeine Untersuchungsobliegenheit bei allen Zivilkäufen sollte der Entwurf daher verzichten. Gerechtfertigt erscheint die Untersuchungsobliegenheit nur bei Kaufleuten.“ (MAGNUS, op. cit., s. 262–263).

Cílem tohoto příspěvku je v první řadě doložit, že

- 1) vytýkáací povinnost v obchodněprávním smyslu se nachází rovněž v § 1921 odst. 1 v. 1, odst. 2 v. 1 ObčZ. To se podává nejen z textace, ale především z vývoje českého občanského soukromého práva. Je třeba náležitě zohlednit, že vytýkáací povinnost není specifická toliko svým obchodněprávním rysem, nýbrž rovněž tím, že její povaha nepřipouští, aby byla aplikována na všechny druhy vad. Nedopadá proto ani na vady skryté (řádnou prohlídkou nezjistitelné), ani na vady právní spočívající v nároku třetí osoby. Naposledy uvedený typ vad je jen v extrémně výjimečných případech seznatelný prohlídkou (např. označení, že věc je zastavena)⁶.
- 2) ustanovení § 1921 odst. 1 v. 2 ObčZ je historicky **reliktem socialistické vytýkáací povinnosti**, která představuje vulgarizaci právní úpravy realizace práv z vad.

Zmíněné aspekty jsou současnou literaturou⁷ při výkladu § 1921 ObčZ zcela pomíjeny. Doposud zastávané závěry jsou stěží schopny dosáhnout cíle, k němuž právo z vadného plnění směřuje (srov. v podrobnostech sub 3.2). Na základě těchto námitek se posléze předkládá vlastní stanovisko, které nabízí odchylnou intepretaci § 1921 ObčZ (srov. blíže 3.3).

1 Prvotní přiblížení se právní normě (§ 1921)

Podle § 1921 odst. 1 ObčZ může nabyvatel uplatnit právo z vadného plnění u soudu, vytkl-li zciziteli vadu bez zbytečného odkladu poté, kdy měl **možnost věc prohlédnout a vadu zjistit**, a to buď označením vady nebo oznámením, jak se projevuje. Vadu lze vytknout do 6 měsíců od převzetí předmětu plnění. Pro vady kryté zárukou platí totéž (totožná délka lhůty s obdobným počátkem jejího běhu a stejným způsobem vytknutí) s tím rozdílem, že vada musí být vytknuta do konce záruční doby (§ 1921 odst. 2 ObčZ).

Je třeba si klást otázku, zda skutečně má obstát závěr vyskytující se v komentářové literatuře,⁸ že § 1921 odst. 1 a 2 zakládají povinnost nabyvateli vytýkat v objektivní lhůtě **každou vadu bez ohledu na její povahu**, tzn. skrytou, zjevnou či právní. Je třeba vznést námitku, že objektivní lhůtě stanovené v § 1921 odst. 1 v. 2 a odst. 2 nelze takto rozumět. Textace pravidla naznačuje, že objektivní lhůta se naopak vztahuje pouze k vadě, která je zjistitelná při prohlídce (srov. návaznost § 1921 odst. 1 v. 1 na v. 2). Přijetí právě uvedeného závěru přitom umožní diferenciovat mezi jednotlivými typy vad. O naposledy uvedeném přístupu se předkládaná stat' snaží přesvědčit.

⁶ Srov. § 1317 odst. 2 ObčZ.

⁷ Viz POROD, J. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vyd. (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, § 1921, marg. č. 2, § 1920, marg. č. 11; ŠILHÁN, J. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 906, § 1921, marg. č. 20, § 1920, marg. č. 5; ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 489 a násl.; bez jakékoliv diferenciacie též SELUCKÁ, M. In: PRAŽÁK, Z. (ed.). *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017, § 1921, odst. č. 1; výslovně pro „jakoukoliv vadu“ BANYAIOVÁ, A. In: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V, (§ 1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, § 1921, odst. č. 2.

⁸ Srov. citovanou komentářovou literaturu v předchozí poznámce pod čarou.

Interpretaci § 1921 ObčZ dle zde zastávaného názoru nikterak nepřispívá důvodová zpráva, která uvádí:

„Práva z vadného plnění musí být uplatněna včas. Nestane-li se tak, nespojuje s tím osnova zánik práva, protože se vůbec snaží vyhybat institutu prekluze. Zakládá se však právo zcizitele namítnout opožděné vytknutí vady. Bude-li námitka vznesena, soud právo z vadného plnění nepřizná.“⁹

Citovaný výrok v první řadě neodpovídá znění textu právní normy, ve které se námitka zcizitele vůbec nevztahuje k pozdnímu uplatnění práva z vadného plnění (*sic!*), ale k nikoliv včasnému vytknutí vady. K otázce kdy, jak a vůči komu má být právo z vadného plnění uplatněno, se § 1921 v žádném ohledu nevyjadřuje. Až v ustanoveních § 2106 odst. 2, resp. § 2107 odst. 2 ObčZ se upravuje lhůta k uplatnění práva z vadného plnění (nejpozději „bez zbytečného odkladu po oznámení vady“), stejně jako jak má být postupováno, jestliže kupující neuplatní žádné právo z vad. Po vytknutí vady (příp. po jejím oznámení podle § 2106 ObčZ) zákon nenařizuje uplatnění práva z vadného plnění u soudu v žádné zvláštní lhůtě.

Vzhledem k tomu, že se důvodová zpráva hlásí k předchozí právní úpravě a aktuální komentářová literatura se opírá o závěry tehdejší nauky a judikatury (konkrétně § 504 a § 599 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění velké novely, viz 2.4.2), nezbyvá než se zaobírat vývojem těchto pravidel.

2 Vývoj občanskoprávní úpravy v oblasti lhůt vytýkacích, oznamovacích a k uplatnění práva u soudu

Pravidla o lhůtách týkající se uplatnění nároků z vadného plnění prošla rozsáhlým vývojem. Cílem této části je analyzovat vývoj norem o různých druzích lhůt v jednotlivých tuzemských soukromoprávních kodexech (resp. jejich návrzích). Při zohlednění důvodových zpráv a dobové literatury bude přitom kladen důraz na objasnění role, kterou tyto lhůty hrály, resp. měly hrát. Zdůrazňuje se, že se stranou ponechává analýza úpravy v obchodněprávních předpisech, neboť není určující pro interpretaci § 1921 ObčZ.

Největší obtíže přitom vyvolává interpretace ustanovení občanského zákoníku z roku 1964 ve znění pozdějších předpisů. Závěry, k nimž nauka a judikatura dospěla, nezůstanou stranou hodnocení.

2.1 Obecný zákoník občanský

Obecný zákoník občanský (dále jen „OZO“, nebo „ABGB“) v § 933 ve znění do III. dílčí novely¹⁰ stanovil toliko lhůtu pro uplatnění práv z vad.¹¹ Od kdy však má plynout, výslovně neupravoval. Díkce ustanovení pamatovala pouze na odlišnou délku, jež se odvíjela od druhu věci. Měla-li být úplatnou smlouvou přenechána movitá věc, činila lhůta 6 měsíců; šlo-li však o věc nemovitou, pak trvala 3 roky.

⁹ Srov. znění důvodové zprávy vztahující se k § 1914 až 1925 ObčZ, dostupné, jakož i ostatní důvodové zprávy v této stati, u nichž není uvedeno jinak, na webových stránkách Poslanecké sněmovny ČR.

¹⁰ Císařské nařízení 69/1916 Ř. z., jímž se vydává třetí částečná novela k obecnému zákoníku občanskému.

¹¹ § 933 do III. dílčí novely: „Kdo chce žádati správu, musí své právo uplatnit, týká-li se nemovitých věcí, během tří let, týká-li se ale věcí movitých, během šesti měsíců, jinak právo zaniká.“

Kusost právní úpravy zavedla příčinu řadě právních problémů, s nimiž se nauka a judikatura potýkala více než sto let a které byly nadobro vyjasněny až přijetím III. dílčí novely. Již jen proto, že naše platná a účinná právní úprava opětovně tyto problémy nastoluje,¹² je žádoucí si diskuzi připomenout.

Sporné bylo především to, jaký okamžik má být rozhodující pro běh žalobní lhůty u vad právních na jedné straně a který u vad faktických na straně druhé. Celá diskuze před III. dílčí novelou se přitom odehrávala na pozadí argumentace opírající se o jejich odlišnou povahu.¹³ Z protokolů při přípravě ABGB se podává, že redaktoři se inspirovali v pruském zemském právu (*Allgemeines Landrecht*, dále jen „ALR“), které obsahovalo ohledně dané otázky podrobná ustanovení:¹⁴

- ALR I. 5. §. 343. „Práva, která náležejí nabyvateli věci kvůli přirozeným nedostatkům týkajícím se věci [faktické vady – pozn. aut.], musí nabyvatel vykonat u zemských statků během tří let, u městských pozemků během jednoho roku, u movitých věcí ale během šesti měsíců po přijetí věci.“¹⁵
- ALR I. 5. §. 344. „Naproti tomu kvůli takovým vadám, které se týkají nikoliv věci samé, nýbrž jen jejich vnějších vlastností, oprávnění nebo závad, musí nabyvatel uplatnit svá práva u zemských statků

¹² Zejména jde o problém nerozlišování vad právních a faktických při výkladu § 1921 ObčZ, který je umocněn tím, že *leg. cit.* představuje vytýkáací povinnost v obchodněprávním smyslu.

¹³ Názory k rozhodujícímu okamžiku běhu lhůty u právní vady se různily:

a) uplatněním nároku třetí osobou. Takto ZEILLER, F. E. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie. Dritter Band. Erste Abtheilung, (§ 859–§ 1089)*. Wien: Geistingers Verlagshandlung, 1812, s. 140; NIPPEL, F. X. *Erläuterung des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches für die gesammten deutschen Länder der österreichischen Monarchie, mit besonderer Berücksichtigung des pract. Bedürfnisses. VI Band. § 859 bis einschließig 982*. Grätz: Damian und Sorge, 1833, s. 194;

b) evikcí [zjednodušeně vyjádřeno odnětím držby věci], resp. situaci jí postavenou naroveň. K poslednímu případu se řadí např. okamžik výkonu zástavního práva, zápisu věcného práva do pozemkové knihy. Srov. HASENÖHRL, V. *Das österreichische Obligationenrecht. II Band. 2. vyd.* Wien: Manz, 1899, s. 466;

c) právní mocí rozhodnutí v evikčním sporu (WINIWARTER, J. von. *Das österreichische bürgerliche Recht. IV. Theil. 2. rozšířené a vylepšené vyd.* Wien: Braumüller und Seidel, 1844, s. 105; MATTISCH, F. *Commentar zum Oesterreichischen Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche von Ludwig Ritter von Kirschtetter. 3., zcela přepr. vyd.* Leipzig und Wien: F. A. Brockhaus, 1876, s. 471);

d) evikcí a okamžikem, kdy je jisté, že nastane [takto CRAMER, E. R. In: SCHUSTER, M., SCHREIBER, K. (red.). *Commentar zum österreichischen bürgerlichen Gesetzbuch von weiland M. von Stubenrauch. II. Band., 8., přeprac. vyd., Wien: Manzsche k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1903, s. 120; shodně KRAINZ, J. System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. II. Band. 1. Hälfte. Wien: Manz'sche k. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1889, s. 170];*

e) okamžikem, kdy se nabyvateli stane známé, že třetí osoba má právo k věci (EHRENZWEIG, A. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. II. Band. 1. Hälfte: Das Recht der Schuldverhältnisse. 5. vyd.* Wien: Manzsche k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1915, s. 140);

f) okamžikem uplatnění nároku třetí osobou (či vůči ní), jinak moment, v němž má nabyvatel oprávněnou vědomost o vadě, podle okolností zpravidla dnem předání, přesněji po předání (KRASNOPOLSKI, H. *Österreichisches Obligationenrecht*. Wien: Manzsche k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1910, s. 146–147).

¹⁴ Texty kodexu jsou dostupné z: <http://www.koeblergerhard.de>

¹⁵ ALR I. 5. §. 343. „Die Rechte, welche dem Uebernehmer einer Sache wegen natürlicher die Sache selbst betreffender Fehler zukommen, muß derselbe, bey Landgütern innerhalb Dreyer Jahre, bey städtischen Grundstücken innerhalb Eines Jahres, bey beweglichen Sachen aber innerhalb Sechs Monathe, nach dem Empfang der Sache, ausüben.“

*během jednoho roku, u městských pozemků během šesti měsíců a u movitých věci během tří měsíců poté, co žví o vadě.*¹⁶

- ALR I. 5. §. 344. „Nechá-li nabyvatel tyto lhůty propadnout, aniž by žalobu proti zciziteli soudně obhlásil, tak své právo ztrácí.“¹⁷

Jak sama textace citovaných ustanovení napovídá, pruské právo¹⁸ *expressis verbis* rozlišovalo mezi faktickou (ALR I. 5. §. 343) a právní vadou (ALR I. 5. §. 344), přičemž rakouská (tehdy i česká) nauka měla tuto diskrepanci vždy na zřeteli.

V poměrech § 933 ABGB účinném do znění III. dílčí novely byla nejen literatura (viz shora), ale také rozhodovací praxe nejednotná v otázce rozhodného okamžiku běhu žalobní lhůty z právních a faktických vad. K jejímu sjednocení došlo až plenárním usnesením Nejvyššího soudního dvora (dále jen „OGH“) ze dne 26. 3. 1915, uveřejněném pod č. 7446 nové řady sbírky Glaser Unger¹⁹ (dále jen „Gl. – Un. n. F. č. 7446“).²⁰ Definitivně byla v rakouském právu tato otázka provždy vyřešena až zásahem zákonodárce.²¹ Ustanovení § 933 odst. 1 ABGB ve znění III. dílčí novely²² normuje, že u vad faktických počíná plynout lhůta od **předání věci**, kdežto u vad právních spočívajících ve vznesení nároku třetí osobou až **okamžikem, v němž se nabyvatel o nároku dozví**.

¹⁶ ALR I. 5. §. 344. „Wegen solcher Mängel hingegen, welche nicht die Sache selbst, sondern nur äußere Eigenschaften, Befugnisse oder Lasten derselben betreffen, muß der Uebernehmer seine Rechte bey Landgütern innerhalb Eines Jahres, bey städtischen Grundstücken innerhalb Sechs, und bey beweglichen Sachen innerhalb Dreyer Monate, nach der von dem Mangel erlangten Kenntniß, geltend machen.“

¹⁷ ALR I. 5. §. 345. „Läßt der Uebernehmer diese Fristen verstreichen, ohne die Klage wider den Geber gerichtlich anzumelden, so geht sein Recht verloren.“

¹⁸ Srov. z literatury k pruskému právu FISCHER, O. *Lehrbuch des preußischen Privatrechts*. Berlin, 1887, s. 341 (vady faktické), s. 346 (vady právní). DOI: <https://doi.org/10.1515/9783112377741>; FÖRSTER, F. *Preußisches Privatrecht, Band 1: Die Grundbegriffe und die Grundlehren des Rechts der Schuldverhältnisse*. 6. vyd. Berlin, 1892, s. 510 (vady faktické), s. 523 (vada právní). DOI: <https://doi.org/10.1515/9783112377307>; KOCH, Ch. F. *Allgemeines Landrecht für die preußischen Staaten. Band 1,1 = 1. 4. vyd.* Berlin, 1862, s. 341, 342.

¹⁹ Dostupné z: <http://alex.onb.ac.at>

²⁰ Srov. relevantní výňatek ve vztahu k otázce, od kterého okamžiku počínají plynout lhůty v § 933 ABGB u vad a) faktických (*physische Mängel*) a b) právních (*juristische Mängel*): a) Lhůty pro žaloby z vad faktických počínají plynout okamžikem fyzického předání; b) pro žaloby z právních vad věci dnem, kterým byl nárok na evikci (odejmutí věci) soudně či mimosoudně uplatněn. (Diese Fristen [im § 933 ABGB für die Gewährleistungsklagen] beginnen: a) für Gewährleistungsklagen wegen Sachmängel mit dem Tage der physischen Übergabe; b) für Klagen wegen rechtlicher Mängel der Sache mit dem Tage, an welchem der Entwährungsanspruch gerichtlich oder außergerichtlich geltend gemacht wurde.)

²¹ Srov. Bericht der Kommission für Justizgegenstände über die Gesetzesvorlage, betreffend die Änderung und Ergänzungen einiger Bestimmungen des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches in Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Herrenhauses des Reichsrates, 78. Beilage, zu den stenographischen Protokollen des Herrenhauses – XXI. Session 1912. Dostupné z: <http://alex.onb.ac.at> (dále jen „HHB“), s. 175: „Ferner bedarf die Frage des Beginnes der Fristen des § 933 der Klärung. Für die Gewährleistungsansprüche wegen physischer Mängel entspricht es der Natur der Sache, die Frist mit dem Zeitpunkte beginnen zu lassen, in welchem der Erwerber den Gegenstand tatsächlich empfängt und daher in der Lage ist, ihn zu prüfen; dahin hat sich auch die Judikatur geeinigt [...]. Der Entwurf schließt sich dem an und gebraucht dabei absichtlich nicht den Ausdruck ‚Übergabe‘, der bezüglich unbeweglicher Sachen auf die bücherliche Übergabe bezogen werden könnte, sondern (dem HGB. Art. 349, Deutsch. B. G. B. § 477 folgend) den Ausdruck ‚Ablieferung‘. Durchaus unpassend aber erscheint der Zeitpunkt der Übergabe – hier ist die Praxis schwankend – als Beginn der Frist für den Anspruch wegen Eviktion, für das Zutagekommen des Rechtsmangels ist die tatsächliche Inbesitznahme ganz irrelevant. Hier soll daher die Frist mit dem ‚Bekanntwerden des von einem Dritten erhobenen Anspruchs‘ beginnen.“

²² Totožné pravidlo zná § 933 odst. 1 ABGB rovněž po novele účinné od 1. 1. 2022.

V odůvodnění usnesení GI. - Un. n. F. č. 7446 argumentoval OGH historií přijímání pravidel o vadách²³ (zejm. vlivu pruského ALR – viz shora citovaná relevantní ustanovení), Zeillerovým komentářem²⁴ a především strukturálními rozdíly mezi právními a faktickými vadami:

„Okamžikem převzetí je každopádně dána objektivní možnost zjištění vady, a tudíž též možnost uplatnění nároku z vadného plnění [...] Tento okamžik musí být rozhodující též u skrytých vad, protože také jich si lze v rámci výše uvedených lhůt [§ 933 – pozn. aut.] povšimnout a je povinností nabyvatele provést ihned základní prohlídku a přibrat k ní v případě nutnosti znalce [...] Jinak se chová zde řešená otázka ohledně lhůt pro práva z právních vad. Odblédnuto od toho, že se zde v nejčastějších případech jedná o nemovitosti, které netvoří předmět tak rychlého právního styku jako věci movité, nemůže být pro právní vady rozhodující okamžik předání, neboť podle své povahy nejsou vlastnostmi substance věci a při okamžitém zkoumání mohou být jen zřídkakdy rozpoznány. Práva třetích osob k dotyčné věci vystupují na povrch uplatněním, přičemž subjekt oprávněný z vadného plnění má důvod uplatnit nároky z vad až tehdy, pokud třetí subjekt vůči němu vážně uplatní nárok, pokud je věc skutečně evinkována, odňata. Dokud se to nestane, neexistuje také ještě nabyvatelův nárok z vad, protože přeci ještě nemůže vědět, zda třetí osoba bude vznášet nárok, využívat svých práv, evinkovat věc, zda proto věc skutečně trpí těmito právními vadami. Lhůta pro odpovědnost za právní vady tak samozřejmě nemůže započít plynout dříve, než nárok z vady sám vznikne.“²⁵

Lakoničnost dikce § 933 OZO ve znění do III. dílčí novely zavdala příčinu nejasnostem též ohledně toho, zda lhůty (pro uplatnění práv z vad) zde upravené jsou prekluzivní, nebo

²³ Co se týče lhůt, je historické pozadí přijímání ABGB zastřené. Z protokolů k prvnímu čtení (schůze ze dne 27. 10. 1806) a k revizi (schůze ze dne 14. 1. 1808) lze seznat, že komise si byla dost dobře vědoma rozdílné povahy jednotlivých vad. Z toho důvodu se při revizi, následující po prvním čtení, rozhodla zakotvit pravidlo rozlišující mezi právními a faktickými vadami (tehdy jako § 928): „Kdo chce uplatnit nárok z odpovědnosti za vady proto, že mu byla zcizena neexistující věc, nebo mu byla zcizena věc třetí (neoprávněnou) osobou, musí tak učinit ve třech měsících poté, co se mu stanou tyto skutečnosti známy, v ostatních případech ale u nemovitých věcí během tří let, u movitých věcí šest měsíců, jinak právo zaniká“ [Wer die Gewährleistung aus dem Grunden, daß ihm eine nicht mehr vorhandene, oder von einem Dritten angesprochene Sache veräußert worden ist, fordern will, muß sein Recht in drei Monathen, nachdem ihm diese Umstände bekannt geworden, in allen übrigen Fällen aber bei unbeweglichen Sachen binnen drei Jahren, bei beweglichen binnen sechs Monathen geltend machen, sonst ist das Recht erloschen]. Z jakých důvodů se pravidlo do platného znění ABGB nedostalo, nelze pro nedostatek informací nijak objasnit. Srov. k protokolům z porad OFNER, J. (ed.). *Der Ur-Entwurf und die Berathungs-Protokolle des oesterreichischen Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches. II. Band.* Wien: Alfred Hölder, 1889, s. 278 (první čtení), s. 462–463 (revize).

²⁴ Viz poznámka pod čarou č. 13.

²⁵ Originál: „Mit dem Zeitpunkte der Übergabe ist jedenfalls die objektive Möglichkeit der Feststellung des Mangels und somit auch die Möglichkeit der Geltendmachung des Gewährleistungsanspruches geben [...] Dieser Zeitpunkt muß auch bei verbogenen Mängeln maßgebend sein, weil auch diese innerhalb der obigen Fristen [§ 933 – pozn. aut.] wahrgenommen werden können und es Pflicht des Erwerbers ist, die Sache sofort einer gründlichen Prüfung zu unterziehen und hiezu nötigenfalls auch Sachverständige zuzuziehen [...] Anders verhält sich die Sache mit den Fristen für Gewährleistung wegen rechtlicher Mängel. Abgesehen davon, daß es sich hier in den meisten Fällen um unbewegliche Sachen handelt, die nicht den Gegenstand eines so raschen und regen Verkehrs bilden wie bewegliche Sachen, kann für rechtliche Mängel der Zeitpunkt der Übergabe nicht von Bedeutung sein, da sie der Sache selbst nicht innewohnen und auch bei sofortiger Nachforschung nur selten gleich entdeckt werden können. Die Rechte Dritter auf die betreffende Sache treten erst mit ihrer Geltendmachung hervor, der Gewährleistungsberechtigte hat erst dann Grund, mit dem Gewährleistungsanspruch aufzutreten, wenn der Dritte ihm gegenüber den Anspruch ernstlich geltend macht, wenn die Sache tatsächliche evinziert, entwährt wird. Solange das nicht geschehen ist, besteht auch der Gewährleistungsanspruch des Erwerbers noch nicht, weil er ja nicht wissen kann, ob der Dritte einen Anspruch erheben, von seinen Rechten Gebrauch machen, die Sache evinzieren werde, ob daher die Sache wirklich mit diesen juristischen Mängeln behaftet sei. Es kann daher die Frist für die Gewährleistung wegen rechtlicher Mängel selbstverständlich nicht früher beginnen, als der Gewährleistungsanspruch selbst zur Existenz gelangt ist.“

promlčecí.²⁶ Na tomto místě je třeba vyzdvihnout, že podle rakouského práva se k prekluzi přihlíží *ex officio* (k promlčení jen *ope exceptionis*). Potud se české a rakouské právo shoduje. Rozcházejí se však v tom, že oproti promlčecím lhůtám²⁷ mohou být v rakouském právu zkráceny či prodlouženy ujednáním stran jen prekluzivní lhůty.²⁸ Prekluzivní lhůty se v rakouském právu od promlčecích odlišují též tím, že se nepřerušují.

Rozporuplnou rozhodovací praxi v posuzování otázky, zda lhůty v § 933 ve znění do III. dílčí novely mají prekluzivní, či promlčecí charakter, odstranilo již výše citované sjednocující plenární usnesení Gl. - Un. n. F. č. 7446: „Lhůty v § 933 ABGB stanovené pro žaloby z odpovědnosti za vady nejsou promlčecími, nýbrž prekluzivními lhůtami.“²⁹ Tomu dal za pravdu, byť ve vztahu k jinému rozhodnutí OGH, zákonodárce při III. dílčí novele.³⁰

Takzvanou vytýkáci povinnost v obchodněprávním smyslu OZO nikdy neupravoval (a dodnes neupravuje), neboť byla (a stále je) vyhrazena čistě obchodnímu styku. Podle čl. 347³¹ zákona č. 1/1863 ř. z., obecného zákoníku obchodního (dále jen „AHGB“), byla kupujícímu při odesílací koupi uložena povinnost ihned poté, co obdrží zboží, aby jej prohlédl. Zjistil-li, že neodpovídá smlouvě, pak byl povinen vadu vytknout. Neučinil-li tak, platilo, že považuje zboží za schválené. Obdobně konstruovaná vytýkáci povinnost se vázala rovněž na skryté vady; povinnost výtky však vznikla až okamžikem jejich projevení.³² Platný a účinný rakouský obchodní zákoník (*Unternehmensgesetzbuch*, dále jen „UGB“) vytýkáci povinnost upravuje nyní v § 377 a § 378.

²⁶ K této diskuzi vč. odkazů na starší literaturu viz PISKO, O. In: KLANG, H. a kol. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. II. Band. II. Halbband. § 859 bis 1089*. Wien: Druck und Verlag der Österreichischen Staatsdruckerei, 1934, s. 578–578.

²⁷ Podle § 1502 ABGB nemůže být promlčení ani předem vyloučeno, ani nemůže být sjednaná jakákoliv jiná delší lhůta než ta, která je stanovena zákonem. Následkem takové dohody je absolutní neplatnost (*absolute Nichtigkeit*). Srov. VOLLMAIER, P. In: FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. *Großkommentar zum ABGB – Klang Kommentar: ABGB § 1451 bis 1502*. 3. vyd. Wien: Verlag Österreich, 2012, § 1451, marg. č. 6.

²⁸ K dalším rozdílům mezi prekluzivními a promlčecími lhůtami srov. *Ibid.*, § 1451, marg. č. 28 a násl.

²⁹ Originál: „Die im § 933 ABGB. für die Gewährleistungsklagen festgesetzten Fristen sind keine Verjährungsfristen, sondern Präklusivfristen.“

³⁰ Srov. HHB, s. 175: „Unsere Judikatur hält aus guten Gründen an der Natur der Fristen des § 933 a. b. G. B. als Präklusivfristen im Gegensatz zur Verjährung fest (Manzschke usg. § 1491 N. 1, Gl. U. N. F. 4638, 4057), darin liegt von anderen Unterschieden abgesehen, daß auch vertragsmäßige Verlängerung nicht wie bei Verjährungsfristen (§ 1502 a. b. G. B.) ausgeschlossen ist (Gl. U. 3144, Gl. U. N. F. 4057). In dieser Beziehung ist kein Bedarf nach Abänderung des Gesetzes (wie Randa 20), insbesondere auch nicht nach ergänzenden Vorschriften, wie sie für das Deutsch. B. G. B., § 477 ff., vom Standpunkte der ‚Verjährung‘ nötig sein mochten.“

³¹ Čl. 347 AHGB: „Jestli zboží odněkud jinud posláno, náleží na kupujícího, aby je bez odkladu, jak náhle bylo dodáno, pokud to podlé řádného běhu obchodního možné jest, obledal, a shledal-li by, že nečiní žádost smlouvě anebo zákonu (čl. 335), prodávajícímu ihned o tom věděti dal (odst. 1). Pakli to učiniti opomine, pokládá se zboží za schváleno, pokud nejde o nedostatky, kterých při neprodleném obledání podlé řádného běhu obchodního poznati lze nebylo (odst. 2). Jestliže se později shledají nedostatky, tehdy bez odkladu po objevení jich zprávy dáti třeba, sice by zboží i co do těchto nedostatků pokládáno bylo za schválené (odst. 3).“

Ustanovení též upravovalo lhůty pro vady dobytka, ty však nejsou předmětem zdejšího zájmu, neboť na ně platná a účinná právní úprava nepamatuje.

³² K podrobnostem srov. studii NIEDRIG, H. *Die Mangelrüge: Historische und teleologische Untersuchungen zu § 377 HGB*. Paderborn, München, Wien, Zürich: Ferdinand Schöningh, 1994, s. 17 a násl. (obecně), s. 78–85 (AHGB). Studie je založena na dobových materiálech a protokolech k AHGB a dalším německým obchodním kodexům, kde byla vytýkáci povinnost upravena.

Vzhledem k dále uvedeným úvahám je třeba rovněž upozornit na problém tzv. **perpetuace námitky**. Rakouská nauka a judikatura vyžadovala (a stále ještě vyžaduje), aby práva z vadného plnění byla uplatněna přímo u soudu; mimosoudní uplatnění pro zachování žalobní lhůty tedy nestačí.^{33,34} Soudní rozhodnutí, byť vyhovuje svým výrokem žalobě na plnění (např. na vrácení plnění z titulu odstoupení od smlouvy pro vadu, zaplacení peněžní částky z titulu snížení ceny pro vadu atd.), či *vice versa* ji zamítá (např. zamítnutí nároku na doplacení kupní ceny, vůči které se žalovaný brání námitkou slevy z ceny pro vadu), má v sobě tzv. **skrytý konstitutivní účinek**.³⁵ Za celou touto konstrukcí stojí stará zásada „*nul ne peut se faire justice par soi-même*“ (nikdo nemůže vzít spravedlnost do svých rukou).³⁶ Stará nauka totiž neznala konstrukci utvářečího práva (*Gestaltungsrecht*),³⁷ se kterou přišel až počátkem 20 stol. E. Seckel.³⁸ oprávněný (zde nabyvatel) vykonává utvářečí právo adresovaným projevem vůle vůči adresátu (zciziteli), čímž zakládá, mění nebo zrušuje právní poměr.

Uplatňuje-li však nabyvatel právo z vadného plnění cestou námitky ve formě žalobní obrany, stává se tak zpravidla dávno poté, co již krátká lhůta pro uplatnění práva z vad uplynula. Zatímco zcizitel může svůj primární smluvní nárok na plnění uplatnit v obecné promlčecí lhůtě, tak nabyvatel zůstává omezen krátkou lhůtou v § 933 ABGB. Aby mu byla poskytnuta i v těchto případech ochrana, zakotvila III. dílčí novela v § 933 odst. 2³⁹ tzv. **perpetuaci námitky**,⁴⁰ která v rakouském právu platí dodnes: oznámí-li nabyvatel zciziteli, že plnění

³³ Viz GSCHNITZER, F. In: GSCHNITZER, F., KLANG, H. a kol. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. IV. Band 1. Teilband*. 2. vyd. Wien: Österr. Staatsdruckerei, 1968, s. 555; OFNER, H. In: KODEK, G. E. (ed.). *ABGB: Praxiskommentar. Band 5, § 859-937 ABGB, WucherG, Allgemeines Vertragsrecht*. 5. vyd. Wien: LexisNexis, 2021, § 932, marg. č. 12; ZÖCHLING-JUD, B. In: KLETEČKA, A., SCHAUER, M. *ABGB-ON*¹⁰². *rd.b.manz.at* [online]. Stav 1. 1. 2016, § 933 ABGB, marg. č. 19 [cit. 1. 8. 2022].

³⁴ Podobně tomu bylo i v německém BGB před účinností zákona k modernizaci závazkového práva ze dne 26. 10. 2001, BGBl. I s. 3138. Rozsáhlá úskalí a nedokonalosti této koncepce s akcentem na procesní souvislosti rozebrána in BLOMEYER, A. Der „Anspruch“ auf Wandlung oder Minderung. *Archiv für die civilistische Praxis*. 1950/1951, sv. 151, sešit č. 2, s. 97–121.

³⁵ Viz REISCHAUER, R. In: REISCHAUER, R., RUMMEL, P., LUKAS, M. (eds.). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit wichtigen Nebengesetzen und EU-Verordnungen: Teilband § 917–937 ABGB (Leistungstörungsrecht)*. 4. vyd. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018, § 933 ABGB, marg. č. 154.

³⁶ Francouzské vyjádření není náhodou, neboť tato zásada platí dodnes ve francouzském právu z vadného plnění. Srov. MURAD, F., SONENBERGER, H. J. *Das Französische Zivilrecht: 2: Schuldrecht: Die einzelnen Schuldverhältnisse, Sachenrecht*. 2. vyd. 1986, s. 47, marg. č. 2 G 140.

³⁷ V české literatuře se někdy hovoří o kompetencích (srov. DVOŘÁK, B. O žalobách na určení neplatnosti výpovědi. *Právní rozhledy*. 2012, č. 18, s. 632–636).

³⁸ Viz SECKEL, E. Die Gestaltungsrechte des Bürgerlichen Rechts. In: NEUMANN, H., KOCH, R. a kol. *Festgabe der Juristischen Gesellschaft zu Berlin zum 50jährigen Dienstjubiläum ihres Vorsitzenden, des wirklichen geheimen Rats Dr. Richard Koch Festgabe für Richard Koch*. Berlin: Liebmann, 1903, s. 205 a násl.

³⁹ Nyní § 933 odst. 3 ABGB ve znění účinném od 1. 1. 2022.

⁴⁰ Srov. HHB, s. 175: „Dagegen schien es allerdings wünschenswert, die strengste Konsequenz der Konstruktion als Präklusionsfrist, d. i. das Erlöschen auch des Einrederechts mit Ablauf der Frist, aus Rücksichten des redlichen Verkehrs zu mildern, wie es anknüpfend an Art. 349, Abs. 3 HGB, durch den zweiten, dem § 933 a. b. G. B. anzufügenden Absatz geschehen soll.“

je vadné, může i po uplynutí lhůty v § 933 uplatnit v případném soudním sporu na svou obranu námitku. Výstižně podstatu perpetuace shrnul O. Pisko:⁴¹

„Po uplynutí lhůt § 933 [ve znění III. dílčí novely – pozn. aut.] nemůže být vada uplatněna ani cestou žaloby ani – s výhradou výjimky upravené v § 933 odst. 2 – cestou námítky. Jestliže však nabyvatel oznámil vadu v rámci lhůty § 933 – nikoliv nutně hned po jejím zjištění –, může ji uplatnit cestou námítky proti žalobě zcizitele na plnění z dané smlouvy bez jakéhokoliv časového omezení. K perpetuaci námítky postačí právě jako podle čl. 349 AHGB včasné odeslání oznámení; nebezpečí dojití včasné a řádné námítky nese zcizitel. Oznámení rozepře⁴² v sobě nese toto oznámení.“

2.2 Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937

Přípravy na československém soukromoprávním kodexu vycházely především z ABGB, což se odráží především na pravidlech o žalobních lhůtách práv z vadného plnění. Dále je věnována pozornost právní úpravě lhůty pro uplatnění práv z vad, přičemž závěry zde vyslovené se vztahují jen k vládnímu návrhu z roku 1937 (dále jen „vl. N. OZ 1937“).

O lhůtách k podání žaloby z důvodu práva z vadného plnění pojednávají § 776 a § 777 vl. N. OZ. 1937,⁴³ které navazují na vývoj rakouského práva dovršený III. dílčí novelou. Důvodová zpráva k citovaným ustanovením uvádí:

„§ 776 a 777 odpovídají § 933 obč. zák. [ABGB ve znění III. dílčí novely – pozn. aut.], v němž byly provedeny některé závažnější změny. Superrevisní komise, právě tak jako subkomitét, snažila se dikci § 776 učiniti jasným, že nejde o lhůty promlčecí. Vyhověno bylo připomínce nejvyššího soudu, aby se lhůta počínala nikoli dnem odevzdání, nýbrž dnem po odevzdání věci. Vzhledem k některým připomínkám uvažováno bylo o prodloužení žalobních lhůt, zejména jde-li o vady skryté. Komise, domnívající se, že prodloužením žalobních lhůt všechny výhody dosavadní úpravy žalob ze správy by byly zmařeny nebo aspoň zeslabeny, nemohla se rozhodnouti, aby těmto připomínkám vyhověla ve větším rozsahu, a jen podle návrhu subkomitétu prodloužila v osnově z r. 1931 na šest měsíců odpovědnost za vady dobytka, které nespádají pod § 767. Při meziministerském projednání

⁴¹ „Nach Ablauf der Fristen des § 933 kann der Mangel weder mittel Klage noch – vorbehaltlich der sich aus Abs. 2 ergebenden Ausnahme – mittels Einrede geltend gemacht werden. Hat jedoch der Erwerber den Mangel innerhalb der Frist des § 933 – nicht notwendig gleich nach der Entdeckung – angezeigt, so kann er ihn im Wege der Einrede gegen die Klage des Veräußerers auf Erfüllung des Geschäftes ohne jede zeitliche Beschränkung geltend machen. Zur Perpetuierung der Einrede genügt ebenso wie nach Art. 349 HGB die fristgemäße Absendung der Anzeige; die Gefahr der Anknüpfung der rechtzeitig und ordnungsgemäß abgesandten Anzeige trägt der Veräußerer. Eine Streitverkündung schließt die im Abst. 2 vorgesehene Anzeige in sich.“ (PISKO, O. In: KLING. op. cit., 1934, s. 580).

⁴² Tím se má na mysli tzv. opovědění rozepře podle § 931 ABGB, jež stanovil: „Chce-li příjemce užítí správy, protože někdo jiný činí nárok na věc, je povinen, svému předchůdci odpovědětí spor. Neučiní-li toho, nepozbude tím sice práva na náhradu škody, ale jeho předchůdce může proti němu užítí všech námítek, kterých proti osobě třetí nebylo užito a může se tím povinnosti k náhradě škody sprostíti potud, pokud bude nalezeno, že by proti osobě třetí byl býval vynesena jiný rozsudek, kdyby se oněch námítek bylo náležitě užito.“ Srov. § 503 OZ 1964 ve znění velké novely (v podrobnostech sub 2.4.2).

⁴³ § 776 vl. N. OZ 1937: „Kdo se chce domáhati správy, musí přivést věc na soud, jde-li o věci nemovitě, do tří let, jde-li o věci movité, do šesti měsíců, a jde-li o vady zvířat, do šesti neděl. Lhůta se počíná dnem po odevzdání věci; jde-li o správu pro nárok vřazený na věc třetí osobou, dnem potom, kdy nabyvatel zvěděl o nároku. Bylo-li umluveno, že zcizitel odpovídá za vady, které se vyskytnou do určené doby (§ 772), počíná se lhůta žalobní, jakmile uplyne ona určená doba.“

§ 777 vl. N. OZ 1937: „Námítkou může nabyvatel zjednatí nároku ze správy průchod, když ve lhůtách uvedených v předcházejícím paragrafu oznámí vadu zciziteli.“

nebyl s touto změnou projevem souhlas, a proto obnovena byla, co se týká vad zvířat, šestinedělní lhůta § 933 obč. zák. [ABGB ve znění III. dílčí novely – pozn. aut.] a ustanoveno, že lhůta ta bude počínati dnem po odevzdání zvířete, i když jde o vady podle § 767.“⁴⁴

Ponecháme-li stranou pozornosti vady dobytka, plyne z citované pasáže, že kromě nepatrné změny v okamžiku běhu lhůty pro práva z faktických vad („den po odevzdání věci“), nebyla dosavadní pravidla nijak dotčena. Sluší se však doplnit, že komise se rozhodla nově zakotvit pravidlo o sjednání tzv. smluvní záruky (srov. § 772 vl. N. OZ 1937),⁴⁵ kterou zcizitel (garant) ujistí nabyvatele, že věc bude prosta vad i v budoucnu.⁴⁶ V reakci na to pak § 776 v. 2 stanovuje, že žalobní lhůta pro práva z vad krytá zárukou počíná běžet, jakmile uplyne záruční doba.

Doposud uvedené by mohlo nasvědčovat tomu, že kromě zakotvení možnosti sjednání záruky byl záměr redaktorů pracujících na návrhu československého občanského zákoníku zachovat ve své podstatě mechanismus uplatňování práv z vadného plnění tak, jak tomu bylo v poměrech § 933 ABGB ve znění III. dílčí novely. Tento závěr platí však pouze pro obecnou část závazkového práva.

Do pravidel o kupní smlouvě (trhová smlouva dle § 899 an. vl. N. OZ 1937) byla vložena ustanovení § 910 až § 914. První ustanovení zavádí tradiční obchodněprávní vytýkáací povinnost (*Rügepflicht*) ve formě kvazipovinnosti (*Obliegenheit*) pro kupní smlouvu, je-li předmětem koupě movitá věc. Objeví-li se nějaká vada později, je kupující povinen bez zbytečného odkladu ji prodávajícímu oznámit, jakmile byla seznána; jinak nárok ze správy zanikne (srov. § 911 vl. N. OZ 1937).⁴⁷ Riziko dojití zprávy o vytknutí nesl prodávající, neboť podle § 912 vl. N. OZ 1937⁴⁸ postačilo k zachování nároků z vad, vypravil-li kupující včas potřebnou zprávu. Proávající se nesplnění vytknutí nemohl dovolat, zatajil-li kupujícímu vadu lstivě, nebo připověděl-li mu výslovně, že věc je bez vad (srov. § 913 vl. N. OZ 1937).⁴⁹

V důvodové zprávě k citovaným ustanovením stojí:

„Po vřoru čl. 347 obchodního zákoníka (§ 346 zák. čl. XXXV/II/1875) upravují tato ustanovení povinnost prohlédnout věc a oznámiti shledané vady prodávajícímu, a to jako podmínku pro výkon správy. Ustanovení tato neplatí, jako čl. 347 obchodního zákona, jen o obchodech distančních, platí však jen o movitých věcech [...] Předpisy tyto platí jediné při smlouvě trhové, nikoli též např. při smlouvě o dílo. Z textu plyne, že kupující nemusí věc prohlédnouti ihned, jakmile mu byla dodána; postačí, provede-li se prohlídka v náležitě době, jak je v soublaste s pravidly řádného hospodaření. To platí stejně o rozsahu povinnosti věc prohlédnouti; vady, jaké může poznati jen znalec, nemusí

⁴⁴ Srov. Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění ČSR. Senát, 1937. Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1937, s. 329. Dostupné také z: <https://digi.law.muni.cz>

⁴⁵ § 772 vl. N. OZ 1937: „Lže uhlviti, že zcizitel odpovídá za vady, které se vyskytnou do určené doby. K platnosti úmluvy se vylbedává, aby záruční prohlášení zcizitelovo bylo dáno písemně.“

⁴⁶ Srov. Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění ČSR. Senát, 1937. Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1937, s. 329.

⁴⁷ § 911 vl. N. OZ 1937: „Objeví-li se nějaká vada později, jest ji oznámiti prodávajícímu bez zbytečného odkladu, jakmile je seznána; jinak nárok ze správy zanikne.“

⁴⁸ § 912 vl. N. OZ 1937: „K tomu, aby byly zachovány nároky kupujícího, stačí, vypraví-li včas potřebnou zprávu.“

⁴⁹ § 913 vl. N. OZ 1937: „Zatají-li prodávající vadu lstivě nebo připoví-li kupujícímu výslovně, že věc je bez vad, nemůže se dovolávat toho, že se kupující nezachoval podle těchto ustanovení.“

kupující vytýkati, jestliže jich nezpozoruje. Avšak i takové vady, byly-li shledány teprve později, jest obléstí prodávajícímu bez zbytečného odkladu. § 912, přejímaje zásadu obchodního práva, praví, že postačí, když se výtka vad včas vypraví. Pro výtku se nepředpisuje forma písemná. Další paragraf, § 913, dává ustanovení o případě, že prodávající vadu listivě zatají nebo výslovně připoví, že věc je bez vad. Pak nárok na správu nezanikne.“⁵⁰

Chystaná právní úprava nebyla prosta kritiky. Ustanovení § 910 vl. N. OZ 1937 se vytýkalo, že hovoří o prohlídce „v náležité době“, nikoliv „bez zbytečného odkladu“, jak stanovil čl. 347 AHGB. Poukazováno bylo na nejasnost, zda se § 910 a 911 vl. N. OZ 1937 vztahují na vady znatelné nebo skryté. Rovněž bylo doporučeno, aby se vyjasnil vztah mezi vytýkáci lhůtami (prekluzivními), které se nachází v § 910 an., ke lhůtám pro žalobu ze správy upravených v § 776 vl. N. OZ 1937.⁵¹

Začlenění obchodněprávních ustanovení § 910 až 913 do vl. N. OZ 1937 sehrálo zásadní roli pro vývoj české právní úpravy uplatnění práva z vadného plnění, což se podává z dále navazujícího výkladu. S vysokou pravděpodobností se lze přitom legitimně domnívat, že autoři byli ovlivněni švýcarským obligačním právem.⁵² Podle čl. 201 a 203^{53,54} spolkového zákona týkajícího se doplnění švýcarského civilního zákoníku (pátá část: obligační právo) ze dne 30. 3. 1911, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „OR“), systematicky zařazených pod rubriku s názvem „vytknutí vady“ (*Mangelrüge*), byla rovněž zavedena do občanskoprávních vztahů vytýkáci povinnost. Švýcarské právo přitom ukládá vytýkáci povinnost nejen

⁵⁰ Srov. Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění ČSR. Senát, 1937. Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1937, s. 351.

⁵¹ Viz SUCHÁNEK, J. Vady věci v osnově občanského zákoníku. *Všehrd: list Spolku českých právníků Všehrd v Praze*. Praha: Všehrd, 1938, s. 171.

⁵² Srov. Důvodovou zprávu k vl. N. OZ 1937, která na několika místech přiznává vliv švýcarského obligačního práva. Taktéž důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, uvádí v úvodu obecné části pod rubrikou „hlavní zásady navrhované právní úpravy“, že při přípravě československého občanského zákoníku byla zohledněna pravidla obsažená ve švýcarském právu.

⁵³ Kupující má, jakmile je to v rámci běžného obchodního styku možné, vyzkoušet jakost přijaté věci a v případě, že se vyskytnou vady, za které prodávající odpovídá, ihned je oznámit (čl. 201 odst. 1 OR). Zmešká-li to kupující, platí koupená věc za schválenou, pokud se nejedná o vlastnosti, které by nebyly při obvyklém prohlédnutí rozpoznatelné (čl. 201 odst. 2 OR). Vyskytnou-li se později takové vady, musí oznámení nastat ihned po jejich zjištění, v opačném případě platí věc též vzhledem k těmto vadám za schválenou (čl. 201 odst. 3 OR). V souladu s čl. 203 OR klame-li prodávající úmyslně kupujícího, neuplatní se omezení práv z vadného plnění z důvodu zmeškaného oznámení.

⁵⁴ Art. 201 OR: „(1) Der Käufer soll, sobald es nach dem üblichen Geschäftsgange tunlich ist, die Beschaffenheit der empfangenen Sache prüfen und, falls sich Mängel ergeben, für die der Verkäufer Gewähr zu leisten hat, diesem sofort Anzeige machen. (2) Versäumt dieses der Käufer, so gilt die gekaufte Sache als genehmigt, soweit es sich nicht um Mängel handelt, die bei der übungsgemässen Untersuchung nicht erkennbar waren. (3) Ergeben sich später solche Mängel, so muss die Anzeige sofort nach der Entdeckung erfolgen, widrigenfalls die Sache auch rücksichtlich dieser Mängel als genehmigt gilt.“

Art. 203 OR: „Bei absichtlicher Täuschung des Käufers durch den Verkäufer findet eine Beschränkung der Gewährleistung wegen versäumter Anzeige nicht statt.“

kupujícímu, ale taktéž objednateli (srov. čl. 367 odst. 1, 370 odst. 2, 3 OR).^{55,56} Na silnou kritiku těchto pravidel ze strany domácí jurisdikce bylo upozorněno v úvodu této stati.

2.3 Občanský zákoník z roku 1950

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ 1950“ nebo „střední kodex“), upravoval odpovědnost za vady pouze v obecné části závazkového práva (srov. § 225 a násl.), nikoli ale již v pravidlech o kupní smlouvě. Střední kodex nahradil jak ABGB, tak rovněž AHGB (srov. § 568 odst. 2 bod 1 a 2 OZ 1950).⁵⁷

Oproti předchozí právní úpravě zavedl zákonodárce ustanovením § 231 OZ 1950 do občanskoprávních poměrů pravidlo o **obchodněprávní vytýkací povinnosti** (*Rügepflicht*), která byla do té doby aplikována jen v poměrech mezi obchodníky.

„§ 231: Nabyvatel může uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady pouze tehdy, jestliže zcizitel oznámí vady bez zbytečného odkladu potom, kdy měl možnost věc prohlédnout. Neučiní-li tak, platí, že nemá námitky.“

V důvodové zprávě bylo zavedení nového pravidla ospravedlněno tak, že:

„[p]otřeby dnešního hospodářství a zájem na právní jistotě ve smluvních poměrech si vyžadují, aby ustanovení o oznamování vad, vztahující se dosud jen na jednání mezi obchodníky,⁵⁸ platilo obecně. V § 231 se proto stanoví povinnost nabyvatele prohlédnout po plnění věc bez zbytečného odkladu a oznámit zciziteli zjištěné vady, aby tak nárok z odpovědnosti za vady zůstal zachován.“

Komunistický zákonodárce, u něhož by se spíše dal očekávat paternalistický přístup, tedy překvapivě zpřísnil nabyvateli požadavky pro uplatnění práv z vad a posílil ochranu zájmů zcizitele. Vedle vytýkací povinnosti byla v navazujícím ustanovení (§ 232 OZ 1950) stanovena **lhůta pro oznámení vad**, která *expressis verbis* platila pro vady, jež **nemohly být nabyvatelem zjištěny při obvyklé pozornosti** (§ 232 odst. 1 alt. 1 OZ 1950), nebo které zcizitel zatajil (§ 232 odst. 1 alt. 2 OZ 1950). Lhůta pro splnění oznamovací povinnosti odpovídala lhůtě pro podání žaloby z odpovědnosti za vady (srov. § 232 odst. 1 OZ 1950 *in fine*).⁵⁹

⁵⁵ Podle čl. 367 odst. 1 OR má objednatel, jakmile je to v rámci běžného obchodního styku možné, zkontrolovat po předání díla jeho jakost a informovat zhotovitele o všech vadách. Neučiní-li prohlídku, popř. neoznámí-li vadu díla, pak platí dílo konkludentně za schválené (čl. 370 odst. 2). Vyskytnou-li se vady později, pak musí být ihned oznámeny, jinak platí dílo s ohledem k těmto vadám za schválené (čl. 370 odst. 3 OR).

⁵⁶ Art. 367 (1): „Nach Ablieferung des Werkes hat der Besteller, sobald es nach dem üblichen Geschäftsgange tunlich ist, dessen Beschaffenheit zu prüfen und den Unternehmer von allfälligen Mängeln in Kenntnis zu setzen.“

Art. 370 (2): „Stillschweigende Genehmigung wird angenommen, wenn der Besteller die gesetzlich vorgesehene Prüfung und Anzeige unterlässt. (3) Treten die Mängel erst später zu Tage, so muss die Anzeige sofort nach der Entdeckung erfolgen, widrigenfalls das Werk auch rücksichtlich dieser Mängel als genehmigt gilt.“

⁵⁷ Návrat obchodního práva nastal až zákonem č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu.

⁵⁸ Srov. výše citovaný čl. 347 AHGB v poznámce pod čarou č. 31.

⁵⁹ Podle § 232 OZ 1950 jde-li však o vady, které nemohly být nabyvatelem zjištěny při obvyklé pozornosti nebo které zcizitel zatajil, nutno je oznámit nejpozději ve lhůtách stanovených pro podání žaloby z odpovědnosti za vady (§ 235) [odst. 1]. Jde-li o věci zcizené se zárukou do určené doby (§ 229), musí být vady oznámeny bez zbytečného odkladu po jejich zjištění [odst. 2].

Ze systematického zařazení § 231 a § 232, z obratu „jde-li však“ v § 232 odst. 1 *in principio* a rovněž z § 910 až 913 vl. N. OZ 1937, jakožto nepřiznaného zdroje řady pravidel,⁶⁰ lze dovozovat, že obratem „při obvyklé pozornosti“ měl § 232 odst. 1 OZ 1950 na zřeteli vady, které při prohlédnutí věci ve smyslu § 231 nebyly zjistitelné obvyklou pozorností. Ustanovení § 232 odst. 1 OZ 1950 tedy zjevně dopadalo na vady, které nejsou zjistitelné prohlídkou.

„Novinkou“ byla vytýkácí povinnost u vad krytých zárukou. Podle § 232 odst. 2 OZ 1950 i vady kryté zárukou musely být rovněž oznámeny ihned poté, co byly zjištěny. Sankce za neoznámení však leg. cit. nestanovil; toliko cestou systematického výkladu (tj. po vzoru § 231 OZ 1950) bylo možné dovést následek schválení vady. Takový závěr by se přitom nijak nevymykal zahraničním standardům, které vytýkácí povinnost v obchodněprávním smyslu vztahují rovněž na vady kryté zárukou.⁶¹

Ustanovení § 232 odst. 1 OZ 1950 dopadající na vady, které nemohly být nabyvatelem zjištěny při obvyklé pozornosti nebo které zcizitel zatajil, však výslovně neřešilo, zda mají být i tyto vady vytknuty bez zbytečného odkladu poté, co se objeví, nebo zda postačí, že budou oznámeny nejpozději ve lhůtě pro podání žaloby z odpovědnosti za vady. Z hlediska historického vývoje pravidel dávají smysl obě varianty, protože komunistický zákonodárce zkomboval dvě různá pravidla. Ustanovení § 911 vl. N. OZ 1937 vyžadovalo u vad, které nebyly zjistitelné prohlídkou, jejich vytknutí ve lhůtě bez zbytečného odkladu od okamžiku, kdy se vada objevila; jinak byla schválena. Naproti tomu podle § 913 vl. N. OZ 1937 se prodávající následku schválení nemohl dovolat, šlo-li o vady lživě zatajené, příp. vady věci, která měla být dle výslovného „připovědění“ prodávajícího bez vad. Ustanovení § 232 odst. 1 OZ 1950 však toto členění „překonal“.⁶²

Jeví se však jako hodnotově stěží obhajitelný závěr, aby vady kryté zárukou musely být bezodkladně po zjištění vytýkány, kdežto vady zárukou nekryté a prohlídkou nezjistitelné (§ 232 odst. 1 alt. 1 OZ 1950) již nikoliv. Stejně tak ale nedává smysl, aby se nedostatku vytknutí mohl dovolávat zcizitel, který vady zatajil; šlo by přeci o akceptování chování, které je v křiklavém rozporu s principem poctivosti.⁶³ Navíc neoznámení vady se zde nijak nedotýká zájmu prodávajícího, neboť o vadě ví. Hodnotově korektní řešení by tedy dle zde zastávaného názoru vyžadovalo, aby se systematickým výkladem (konkrétně zohledněním § 231 a § 232 odst. 2 OZ 1950) dovedla vytýkácí povinnost k vadám, jež nebyly zjistitelné při prohlídce, ale později se objevily. Naproti tomu vady, které byly lživě zatajeny, vytknutí nevyžadovaly.

⁶⁰ Patrně vědomě z politických důvodů se nepřiznávala inspirace československým vládním návrhem OZ 1937.

⁶¹ Povinnost k vytknutí vady se dovozuje i pro případy nepravých záruk, vylučuje však u pravých záručních smluv samostatných. Srov. jen GRUNEWALD, B. In: GRUNEWALD, B. (red.). *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch. Band 5, Viertes Buch, Handelsgeschäfte. Erster Abschnitt, Allgemeine Vorschriften. Zweiter Abschnitt, Handelskauf. Dritter Abschnitt, Kommissionsgeschäft: § 343-406. Wiener UN-Übereinkommen über Verträge über den internationalen Warenkauf-CISG.* 5. vyd. München: C. H. Beck, 2021, HGB § 377, marg. č. 86 (nesamostatná), 98 (samostatná). V podrobnostech srov. sub 3.3.2.

⁶² Ustanovení § 913 vl. N. OZ 1937 hovořilo o vadách lživě (*sic!*) zatajených, jakož i o výslovné „připovědi“, že věc je bez vad. Ustanovení § 232 odst. 1 OZ 1950 však pamatuje jen na vady zatajené (alt. 2). Zda kategorie zatajených vad měla, či neměla postihnout oba případy vad § 913 vl. N. OZ 1937, není zřejmé.

⁶³ Vytknutí slouží zájmu zcizitele být informován o vadě. Srov. v podrobnostech k významu vytýkácí povinnosti 3.3.1.

Na tomto místě je třeba připomenout, že ustanovení § 231 a § 232 odst. 1 OZ 1950 odpovídají – s určitými mírnými diskrepancemi (viz výše) – svým obsahem § 910, § 911 a § 913 vl. N. OZ 1937, tedy pravidlům, jež byla redaktory československého občanského zákoníku zamýšlena čistě **pro kupní smlouvu**, jejímž předmětem je **movitá věc**. Ve středním kodexu však byla „zobecněna“ pro všechny úplatné smlouvy, jejímž předmětem je přenechání věci (srov. § 225 OZ 1950: „kdo jinému přenechá věc za úplatu“).⁶⁴

Práva z vad musela být opět uplatněna u soudu a ve lhůtách podle § 235 OZ 1950.⁶⁵ Citované ustanovení (patrně po vzoru § 933 ABGB ve znění III. dílčí novely) rozlišovalo délky lhůt mezi nemovitými (1 rok) a movitými věcmi (6 měsíců); v případě podvodu zcizitele činila lhůta 3 roky. Odlišně byl také upraven počátek lhůt pro práva z vad v závislosti na jejich povaze. Šlo-li o právní vady spočívající v tom, že třetí osoba vznesla nárok na věc, běžela lhůta od okamžiku, jakmile se nabyvatel o nároku dozvěděl. U faktických vad byl počátek vázán na okamžik, v němž měl nabyvatel možnost věc prohlédnout, popř. přezkoušet. U záruky běžela lhůta od okamžiku, jakmile uplynula záruční doba.⁶⁶

Konečně § 236 OZ 1950 stanovil, že „námitkou“ může nabyvatel uplatnit nárok z odpovědnosti za vady i později, když ve lhůtě pro žalobu **oznámí vady** zciziteli. I přesto, že lakonická důvodová zpráva k OZ 1950 citované ustanovení nijak nekomentuje, pak nepochybně pravidlo upravuje tzv. perpetuaci námitky, normovanou v § 933 odst. 2 ve znění III. dílčí novely, resp. § 777 vl. N. OZ 1937 (srov. 2.1, 2.2). Je tomu tak proto, že práva z vadného plnění musela být uplatněna (tak jako v rakouském právu) žalobou u soudu (arg. „musí být uplatněn u soudu“).

Lhůty k uplatnění práv z vad byly v poměrech OZ 1950 **promlčecí**. O tom svědčí jednak skutečnost, že OZ 1950 prekluzi neupravoval, jednak i zákonodárcem proklamovaná snaha v důvodově zprávě nahradit dosavadní a kasuistické předpisy úpravou stručnou, jasnou a odpovídající tehdejšímu hospodářskému stavu.⁶⁷ Promlčecí lhůta byla upravena podobně tak, jak ji známe v platné a účinné právní úpravě. Oproti ABGB se výslovně připustila možnost prodloužení promlčecí lhůty (srov. § 84 OZ 1950). V tomto ohledu lze tedy uzavřít, že jediný rozdíl oproti § 933 ABGB ve znění III. dílčí novely spočíval *de facto* v tom, že promeškání lhůty k uplatnění práva u soudu muselo být zcizitelem namítnuto. Mechanismus *ex officio* tak byl vystřídán mechanismem *ope exceptionis* (na námitku).

⁶⁴ Nutno podotknout, že občanský zákoník z roku 1950 oproti ABGB stál na koncepci **úzkého pojmu věci**. Podle § 23 OZ 1950 jsou věci v právním smyslu ovladatelné **hmotné** předměty a přírodní síly, které slouží lidské potřebě.

⁶⁵ Podle § 235 OZ 1950 musí být nárok z odpovědnosti za vady uplatněn u soudu, jde-li o nemovité věci, do jednoho roku, jde-li o věci movité, do šesti měsíců, a jde-li o vady zvířat, do šesti neděl. Jde-li však o podvod zcizitele, prodlužují se uvedené lhůty, nejde-li o vady zvířat, na dobu tří let (odst. 1). Lhůta počíná, jakmile nabyvatel měl možnost věc prohlédnout, po případě přezkoušet, a jde-li o odpovědnost za vady zvířat, při nichž platí určitá doba pro domněnku vadnosti, uplynutím této doby. Jde-li o odpovědnost proto, že třetí osoba vznesla na věc nárok, počíná lhůta, jakmile se nabyvatel o nároku dozvěděl. Jde-li o věci zcizené se zárukou, počíná tato lhůta, jakmile uplyne záruční doba (§ 229) [odst. 2].

⁶⁶ Ustanovení též upravovalo lhůty pro vady dobytka, ty však nejsou předmětem zdejšího zájmu, neboť na ně platná a účinná právní úprava nepamatuje.

⁶⁷ Viz *Občanský zákoník*. Praha: Orbis, 1950, s. 231.

Sluší se doplnit, že paralelně vedle OZ 1950 platila později zvl. pravidla ve vyhlášce ministerstva vnitřního obchodu č. 125/1959 Ú. l., kterou se vydávají základní předpisy pro práci prodejen.⁶⁸ Právě v tomto předpise (srov. odstavce č. 22 až 25 citované vyhlášky) se objevuje termín reklamace.⁶⁹ Zmíněná pravidla regulovala toliko bližší podmínky reklamace zboží, nicméně termín reklamace vymezila až literatura. Rozuměl se jí:

„jednostranný právní úkon kupujícího adresovaný obchodní organizaci (organizaci určené k provádění záručních oprav), kterým kupující vytýká určitou vadu (vady) prodané věci.“⁷⁰

2.4 Občanský zákoník z roku 1964

Vývoj pravidel v občanském zákoníku z roku 1964 je třeba zkoumat zvlášť ve stavu, jaký byl před novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, a v jakém po ní (dále jen „OZ 1964 ve znění před velkou novelou“ a „OZ 1964 ve znění velké novely“). Formálně šlo sice možná o tentýž předpis, materiálně lze však bez nadsázky hovořit o novém občanském zákoníku. Tento závěr platí zejména o vytýkáci povinnosti, která získala zcela novou tvář, lhůtě k vytknutí a promlčecí lhůtě k právům z vad.

2.4.1 Občanský zákoník z roku 1964 ve znění před velkou novelou

Úprava před velkou novelou neobsahovala obecnou část závazkového práva, jak tomu bylo v ABGB či OZ 1950. Zákoník v části čtvrté s názvem „služby“ reglementoval vztahy mezi socialistickou organizací a občanem (srov. § 225 odst. 1) a v navazující páté části opatřené rubrikou „práva a povinnosti z jiných právních úkonů“ pak vztahy mezi občany.

Podle literatury⁷¹ se vytýkáci povinnost v obchodněprávním smyslu v zákoníku do velké novely vůbec neobjevovala.

Služby (část čtvrtá)

Ve vztazích mezi občany a socialistickou organizací se v **obecných ustanovení** normovalo, že občan musí uplatnit práva z odpovědnosti za vady poskytnuté služby u organizace bez zbytečného odkladu. Nejsou-li uplatněna do šesti měsíců od poskytnutí služby, pak práva zaniknou, ledaže je stanoveno jinak (§ 236 odst. 1).

Zvláštní pravidla pro uplatnění práv z vad obsahovala ustanovení o prodeji v obchodě (§ 239 an.). Z § 247 odst. 2 je patrné, že zákonná úprava sice hovořila o odpovědnosti

⁶⁸ Viz ke srovnání úpravy v OZ 1950 a v cit. vyhlášce in LACHOUT, V. Poznámky k úpravě zákonné odpovědnosti za skryté vady a odpovědnosti ze záruky při nákupu v maloobchodě. *Právník*. 1961, s. 597–600.

⁶⁹ Někteří autoři pojem reklamace pojí jak s vytknutím (oznámením) vady (takto např. OULÍK, J. Odpovědnost za vady vozidla při prodeji v obchodě. *Socialistická zákonost*. 1979, č. 2, s. 77), tak uplatněním práva z vad. Na užívání „reklamace“ v obojí významu poukazují i jiní autoři (srov. ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za vady podle československého socialistického práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, s. 239; OULÍK, J. *Prodej v obchodě a odpovědnost za vady*. Praha: Panorama, 1983, s. 104–105).

⁷⁰ Viz OULÍK, 1983, op. cit., s. 104.

⁷¹ Viz ŠVESTKA, op. cit., s. 242.

za vady, přitom však ve skutečnosti upravovala odpovědnost ze zákonné záruky bezvadnosti předmětu koupě po zákonem stanovenou záruční dobu.⁷² Podle § 254 odst. 1 platilo (tak jako podle § 236 odst. 1), že v záruční době musí být uplatněno rovněž právo z odpovědnosti za vady, jinak prekluduje. Rozhodovací praxe v souladu s literou zákona na tomto požadavku trvala.⁷³ Literatura pak dodávala, že je třeba nejen konkretizovat právo, ale rovněž i vadu, pro kterou se právo ze záruky uplatňuje.⁷⁴

Lhůty podle § 236 odst. 1 a § 254 odst. 1 vyžadovaly oproti předchozí právní úpravě přímé uplatnění nároku z vad, tzn. vůči socialistické organizaci, nikoliv již u soudu. Konstruovány přitom byly jako prekluzivní.⁷⁵ Uplatnil-li občan právo na odstranění vady, pak literatura dovozovala, že žalovat lze až po uplynutí lhůty, kterou stanovil krajský národní výbor socialistické organizaci k odstranění vady.⁷⁶ Domáhal-li se však jiného nároku z vadného plnění (odstoupení od smlouvy, slevy), mohl žalovat rovnou. To se odůvodňovalo tím, že socialistické organizaci nebyla stanovena zákonem lhůta, v níž má o oprávněnosti nároku rozhodnout.⁷⁷ V souladu s § 102 pak běžela promlčecí lhůta práva z vad od okamžiku, kdy právo bylo uplatněno u socialistické organizace. Těmto závěrům ostatně odpovídá důvodová zpráva⁷⁸ a literatura.⁷⁹

⁷² V tržním hospodářství je takto formovaná odpovědnost stěžejí odůvodnitelná. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu OZ 1965 však vycházela z jiného hodnotového nastavení: „Uspokojování stále rostoucích hmotných a kulturních potřeb občanů je provořadým úkolem socialistické společnosti a je dnes zajišťováno celou sítí služeb poskytovaných socialistickými organizacemi (podniky státního obchodu, podniky místního hospodářství, lidovými družstvy, dopravními a jinými organizacemi). Při poskytování těchto služeb vznikají mezi občany a socialistickými organizacemi společenské vztahy, které jsou kvalitativně zcela odlišné od vztahů, jež dříve vznikaly mezi občany a soukromými podnikateli, i od smluvních vztahů, které vznikají mezi občany, je proto jen samozřejmým důsledkem tohoto vývoje, že osnova upravuje vztahy vznikající při poskytování služeb občanům jako specifické socialistické vztahy v samostatné části, a to tak, aby nová právní úprava odpovídala všestranné péči socialistické společnosti o stále zvyšování životní úrovně pracujících [...] Povahou prodeje v socialistickém obchodě je plně odůvodněno, aby organizace odpovídala nejen za vady, které se na věci projevují při jejím převzetí, ale i za vady, které se vyskytnou v záruční době.“ Pro tento přístup plédoval již Lachout. Podle jeho názoru „u průmyslově vyráběných výrobků podle státních norem, technických podmínek, závazných receptur atd.“ jsou vady, které vzniknou až po době plnění, ve skutečnosti skrytými vadami, neboť mají původ v nedodržení zmíněných závazných pravidel (LACHOUT, op. cit., s. 597–598).

⁷³ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 10. 1975, sp. zn. Cpj 57/75, publik. pod č. 17/1976 Sb. rozh. obč.

⁷⁴ Viz OULÍK, 1979, op. cit., s. 77.

⁷⁵ Viz OULÍK, 1983, op. cit., s. 107–108.

⁷⁶ Viz Ibid., s. 113–114.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ „Právo z odpovědnosti za vadu, která se na věci vyskytla, musí být uplatněno (vada reklamována) u věci, pro které platí záruka, v záruční době, u věci, které se rychle kazí, nejdéle v den následující po koupi a u ostatních věcí do šesti měsíců po koupi. Doba od uplatnění práva ze záruky až do provedení opravy se do záruční doby nepočítá. Je ovšem věcí občana, aby prokázal, že věc skutečně koupil u organizace; stejně tak musí prokázat dobu, kdy věc byla koupena, aby bylo možno zjistit, zda lhůta pro uplatnění byla zachována. Jestliže vada není včas reklamována, právo zanikne. Byla-li vada včas reklamována, může se občan domáhat svého práva u soudu v pravidelné tříleté promlčecí době.“

⁷⁹ Viz OULÍK, 1979, op. cit., s. 78; OULÍK, 1983, op. cit., s. 113–114; shodně ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za vady podle československého socialistického práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, s. 241.

Na podobném mechanismu jako výše popsaném stála též odpovědnost ze záruky u zhoto-
vení věci na zakázku (§ 263 an.),⁸⁰ jakož i oprava a úprava věci (§ 276 an.).⁸¹

Koupě

Ustanovení o koupi ze zákonné záruky nevycházela. Podle § 403 odst. 1 musel kupující vytknout bez zbytečného odkladu prodávajícímu, že věc má vady. Právo z odpovědnosti za vady mohl uplatnit jen za předpokladu, že vadu vytkl. Obecná lhůta pro vytknutí činila 6 měsíců, u krmiv 3 týdny a u zvířat pak 6 týdnů. Rozhodujícím okamžikem pro běh lhůty pro vytýkáci lhůty bylo převzetí věci.

V důvodové zprávě k této právní úpravě se uvádí:

„Uplatnění práva z odpovědnosti za vady je upraveno tak, že především je třeba shledanou vadu oznámit prodávajícímu, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději však ve lhůtách, jejichž délka je způsobena povaze věci. Jen byla-li splněna tato oznamovací povinnost, je možno nárok z odpovědnosti za vady uplatnit u soudu. Tato úprava jednak umožňuje, aby se účastníci kupní smlouvy mohli vypořádat smírnou cestou, jednak působí k tomu, aby vady věci byly včas zjištěny.“

V právní úpravě koupě se setkáváme pouze s prekluzivní vytýkáci lhůtou,⁸² nikoliv lhůtou pro uplatnění práva. Podle dikce § 403 odst. 1 a důvodové zprávy musel kupující nejprve vadu vytknout a nemohl ji rovnou uplatnit u soudu. Rozhodovací praxe však oproti důvodové zprávě netrvala na tom, aby byla vada nejprve oznámena prodávajícímu (tím byl popřen cíl sledovaný zákonodárcem). Judikatura totiž připouštěla, že pro dodržení objektivní lhůty postačí, bude-li žaloba, kterou se kupující domáhá práv z vad, do konce této lhůty doručena prodávajícímu.⁸³ Neoznámení vady ve lhůtě bez zbytečného odkladu (§ 403 odst. 1), která byla označována jako pořádková, k prekluzi nevedlo; nastala až marným uplynutím lhůty 6 měsíců.⁸⁴ Lhůta k vytknutí nemohla být z důvodu právní jistoty prodloužena.⁸⁵

⁸⁰ Povinnost uplatnit právo ze záruky (slovy zákona z vady) musela být splněna v záruční době, jinak práva z vad zanikla (srov. § 274 OZ 1964 před zněním velké novely).

⁸¹ Povinnost uplatnit právo ze záruky (slovy zákona z vady) musela být splněna v záruční době, jinak práva z vad zanikla (srov. § 281 odst. 2 OZ 1964 před zněním velké novely).

⁸² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 9. 1988, sp. zn. 3 Cz 59/88.

⁸³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 16. 10. 1985, sp. zn. 3 Cz 31/85, publikovaný jako R 9/1987 Sb. rozh. obč.: „Z ustanovení § 403 odst. 1 obč. zák. nelyne, že by vytknutí vady koupené věci muselo časově předcházet podání návrhu na zahájení občanského soudního řízení. Kupující může bez zbytečného odkladu prodávajícímu vytknout vady prodané věci (§ 403 odst. 1 o. z.) případně až v návrhu na zahájení občanského soudního řízení, jímž uplatní konkrétní práva z odpovědnosti za vady prodané věci. V takovém případě je lhůta šesti měsíců, uvedená v ustanovení § 403 odst. 1 o. z., zachována jen za předpokladu, že byl žalovanému v této lhůtě doručen návrh na zahájení řízení obsahující výtku vad prodané věci.“

⁸⁴ Srov. Rozsudek Městského soudu v Praze z 8. 3. 1973, 12 Co 6/73, publikovaný jako R 45/1974 Sb. rozh. obč.: „Podle ustanovení § 403 odst. 1 o. z. je povinností kupujícího vytknout vady koupené věci bez zbytečného odkladu a jenom tehdy, jestliže kupující tuto povinnost splní do šesti měsíců od převzetí věci, může se domáhat práva z odpovědnosti za vady žalobou u soudu. Práva z odpovědnosti za vady se týkají jen těch vad, které prodávající kupujícímu vytkl; na jiné dodatečně objevené vady se odpovědnost nevztahuje.“

⁸⁵ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 23. listopadu 1965, 7 Co 468/65, publikované jako R 76/1966 Sb. rozh. obč.

Vlastní zhodnocení

Konstrukce uplatnění práv z vad v prekluzivní záruční době u socialistické organizace představuje oproti tradiční civilistice zjevnou přetržku. Tou je též běh promlčecí lhůty práv z vadného plnění, jež plyne od okamžiku uplatnění práva u socialistické organizace, nikoliv již od okamžiku, v němž nabyvatel převezme předmět plnění a nastává splnění smluvní povinnosti. V centralizovaném hospodářství lze tento přístup snad ospravedlnit výsostným postavením socialistické organizace. Její rozhodování o reklamaci lze přirovnat k rozhodování **kvazisprávního orgánu**, na který bylo třeba se nejprve obrátit. Až v případě nesouhlasu s jeho posouzením či z důvodu jeho nečinnosti bylo možné se domáhat ochrany u soudu. Touto myšlenkou „subsidiarity soudní ochrany“ by se dalo odůvodnit jednak to, proč musí být právo ze záruky uplatněno nejprve u socialistické organizace, jednak konstrukci běhu promlčecí lhůty. Rozporuplně se však připouštělo, aby při uplatnění práva na odstranění vady měl občan posečkat, než socialistické organizaci uplyne lhůta k odstranění vady, kdežto v jiných případech mohl žalovat rovnou na uplatnění práva. Přijali-li bychom zmíněnou tezi o postavení socialistické organizace jako kvazisprávního orgánu, dávalo by naopak smysl, aby byla socialistické organizaci ve všech případech stanovena lhůta k rozhodnutí o oprávněnosti vzneseného nároku z vady.

Tradiční civilistice se frapantně vymyká též výklad vytknutí vady za podmínek § 403 odst. 1 OZ 1964 ve znění před velkou novelou (dále jen jako „socialistická vytýkáací povinnost“). Socialistická vytýkáací povinnost možná může připomínat obchodněprávní vytýkáací povinnost, ve skutečnosti však mají jen společný název. Obě se shodují v tom, že ukládají kupujícímu povinnost vytknout vadu bez zbytečného odkladu. Pokud ji však kupující nesplní, a naruší tak (byť typově) zájem prodávajícího, pak by mělo následovat vyrovnání této poruchy. U obchodněprávní vytýkáací povinnosti nastává ztráta práv z vad. Judikatura a doktrína ale v poměrech socialistické vytýkáací povinnosti dovozovala pořádkový charakter, a tím pádem ignorovala v zákonné dikci napsanou subjektivní lhůtu „bez zbytečného odkladu“, která jako jediná (na rozdíl od objektivní) dává v kontextu vytýkáací povinnosti smysl. Bez povinnosti vytknout vadu bez zbytečného odkladu poté, co je vadu možné zjistit (vady zjistitelné prohlídkou), příp. poté, co se projeví (tzv. skryté vady), totiž vytknutí nemůže vůbec sloužit k tomu, k čemu je určeno. Jeho účelem je,⁸⁶ aby prodávající mohl co nejrychleji učinit patřičné dispozice k zachování svých zájmů, jakmile kupující zví (při povinnosti prohlídky měl zvědět) o vadě. Toho však lze ryze objektivní lhůtou sotva docílit, neboť nabyvatel není nucen jednat promptně a může posečkat s oznámením až na konec objektivní lhůty.

Závěr o pořádkové povaze subjektivní lhůty ze své povahy nemůže obstát, neboť v soukromoprávním poměru dvou rovných subjektů pro něj není místo. Tento zcela ničím nepodložený závěr ignoruje, že každá soukromoprávní relace (vztah práva a povinnosti) musí být náležitě a dostatečně oboustranně odůvodněna. Ospravedlněna musí být jak ve vztahu k té straně,

⁸⁶ V podrobnostech sub 3.3.1.

které se povinnost ukládá, tak ve vztahu k té, které jde ku prospěchu.⁸⁷ Má-li kupující v souladu se zákonem vytknout vadu bez zbytečného odkladu, pak tato povinnost slouží určitému zájmu prodávajícího.⁸⁸ Jestliže kupující tuto povinnost nesplní, tak logicky zasahuje do právem aprobovaného zájmu prodávajícího, a takové porušení nemůže zůstat bez následku. Povinnost by totiž byla vnitřně vyprázdněna, bylo-li by možné ji bez následku porušit.

Švestka uvádí,⁸⁹ že subjektivní lhůta není „bez jakéhokoli právního významu [...] kupující včasným uplatněním získá důkaz o tom, že vada v případech zákonné odpovědnosti v plnění již existovala“. Citovaný názor však zaměňuje význam právní povinnosti (tj. jakému zájmu věřitele povinnost slouží) s vedlejší doprovodnou externalitou splnění povinnosti, která ani neodpovídá skutečnosti. Ten, kdo vytýká, nezískává přeci důkaz, že vada existovala již při plnění, ale nanejvýš, vytkne-li písemně či před svědky, že vytkl. Mylné je ale především východisko celého argumentu, neboť povinnost kupujícího (občana) lze korektně ospravedlnit jen odpovídajícím zájmem prodávajícího, nikterak ale zájmem povinného (*sic!*).

Účelem obchodněprávní vytýkáci povinnosti není a nikdy nebylo omezovat možnost uplatnění práva z vadného plnění. K tomuto cíli směřuje promlčecí lhůta. Socialistická vytýkáci povinnost ale takové omezení činila, neboť objektivní vytýkáci lhůtu **vztáhla na všechny vady**, aniž by byly objektivně zjistitelné. Kupující byl povinen vytknout i ty vady, o nichž nemusel a ani nemohl vědět; s nesplněním nesplnitelné povinnosti (*sic!*) byl tedy spojen následek ztráty práv z vad.

Význam promlčecí lhůty práv z vadného plnění⁹⁰ se v socialistickém právu omezil na případy, v nichž je vada vytknuta, ale právo není doposud uplatněno. Tím pádem sloužila promlčecí lhůta svému účelu jen částečně.

Švestka⁹¹ ospravedlňoval (socialistickou) vytýkáci povinnosti tím, že (I) vyjasňuje mezi zúčastněnými subjekty co nejrychleji, zda poskytnutý předmět plnění byl vůbec vadný, že (II) nabyvatel dává zciziteli najevo, zda má, či nemá očekávat pozdější uplatnění práv z odpovědnosti za vady, že (III) napomáhá k tomu, aby vady plnění byly co nejrychleji odstraněny a poskytnutý předmět plnění mohl plnit svůj účel jak z individuálního, tak společenského hlediska, a že (IV) zúčastněným subjektům umožňuje vypořádat vzájemná práva mimo autoritativní orgán.

⁸⁷ Srov. zásadu o dvoustranném odůvodnění BYDLINSKI, F. *System und Prinzipien des Privatrechts*. Wien: Verlag Österreich, 1996, s. 91 a násl., BYDLINSKI, F. Die Suche nach der Mitte als Daueraufgabe der Privatrechtswissenschaft. *Archiv für die civilistische Praxis*. 2004, roč. 204, č. 3/4, 1994, roč. 194, č. 4, s. 341 a násl. DOI: <https://doi.org/10.1628/000389904780603067>; BYDLINSKI, P., BYDLINSKI, F. *Der Begriff des Rechts*. Wien: Verlag Österreich, 2015, s. 140–141; BYDLINSKI, F. Die Maxime beidseitiger Rechtfertigung im Privatrecht. In: APATHY, P., KOZIOL, H. a kol. *Festschrift für Helmut Koziol zum 70. Geburtstag*. Wien: Jan Sramek Verlag, 2010, s. 1355 a násl.; KERSCHNER, F., KEHRER, A. In: FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. *Großkommentar zum ABGB – Klang Kommentar: ABGB § 1 bis 43*. Wien: Verlag Österreich, 2014, § 6, 7, marg. č. 63.

⁸⁸ K identifikaci zájmu u vytýkáci povinnosti srov. 3. 3. 1.

⁸⁹ ŠVESTKA, op. cit., 1976, s. 243.

⁹⁰ Promlčecí lhůta měla běžet ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101). Zda je tímto okamžikem vytknutí, nebo již vadné plnění, zodpovědělo jednoznačně až ustanovení § 508 OZ 1964 ve znění velké novely ve prospěch první varianty (srov. 2.4.2.1).

⁹¹ ŠVESTKA, op. cit., 1976, s. 240.

Podané důvody však přesvědčivě neodůvodňují, proč právě institut práva z vadného plnění vyžaduje takto konstruovanou vytykáací lhůtu. Z jakého důvodu nemá pod ztrátou nároku rovněž poškozený povinnost nejprve oznámit škůdci vznik škody (nebo porušení povinnosti), proč strana jednající v omylu nemá nejprve protistranu o svém omylu informovat? Vždyť i na tyto případy platí důvody uvedené sub I až IV *mutatis mutandis*. Bod III navíc platí jen tehdy, jsou-li vady odstranitelné a nabyvatel odstranění požaduje.

Smíchání promlčecí a vytykáací lhůty právně dogmaticky nemůže obstát, neboť stojí na pokřivených východiscích. Příznačné je však pro dále navazující právní úpravy, a proto se na tento nešvar dále opakovaně upozorňuje.

2.4.2 Občanský zákoník z roku 1964 ve znění velké novely

Před velkou novelou postrádal občanský zákoník obecnou část závazkového práva tak, jako tomu bývá v soukromoprávních kodifikacích zvykem. Nová ustanovení začleněná velkou novelou z roku 1991 měla podle důvodové zprávy obsahově navazovat na ustanovení občanského zákoníku z roku 1950 při zohlednění zkušeností z praxe a z obdobných cizozemských úprav v právních státech.⁹²

Ve zde zkoumané problematice se to však vůbec nezdařilo. Ve skutečnosti bylo totiž ještě více prohloubeno vzájemné prolínání obchodněprávní vytykáací povinnosti a promlčecí lhůty. Pravidla o lhůtách byla upravena jednak v obecné části závazkového práva (§ 488 an.), jednak v pravidlech o kupní smlouvě (§ 588 an.).

Relevantní ustanovení

Podle § 504 v. 1 může nabyvatel uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady u soudu jen tehdy, vytkl-li vady bez zbytečného odkladu poté, kdy měl možnost věc prohlédnout. Nabyvatel může vadu vytknout nejpozději do šesti měsíců, pokud zákon nestanoví jinak (§ 504 v. 2). Nebyla-li vada vytknuta v této lhůtě, právo z vad zanikne (§ 504 v. 3). Vada krytá zárukou musela být v souladu s § 505 vytknuta do konce záruční doby. Okamžikem vytknutí vady počala běžet obecná promlčecí doba nároku z odpovědnosti za vady (§ 508).

V důvodové zprávě k velké novele se uvádí, že

„bylo třeba upravit obecná ustanovení o odpovědnosti za vady novým způsobem. Bylo je ovšem třeba přizpůsobit uplatňování práv z odpovědnosti za vady, které zavedl občanský zákoník z roku 1964, a které se osvědčilo, že totiž právo je třeba uplatnit nejprve u smluvního partnera a teprve potom u soudu. Tomuto postupu uplatnění práva se přizpůsobilo i ustanovení § 508.“

⁹² Viz důvodová zpráva k části osmé: „Nové závazkové právo spočívá po stránce formálního vyjádření i nadále na některých ustanoveních platného občanského zákoníku, která byla zařazena do nového systému. Tam, kde platný občanský zákoník neobsahoval konkrétní ustanovení, která jsou nepostradatelná v moderním závazkovém právu, resp. neobsahoval adekvátní ustanovení odpovídající potřebám závazkového práva, bylo třeba tato novým způsobem formulovat. Při formulaci nových, resp. chybějících ustanovení, bylo možno se zčásti opřít o občanský zákoník z roku 1950, který zpravidla vyhovující ustanovení obsahoval. Při jejich převzetí se postupovalo tak, aby nové znění současně odpovídalo zkušenostem praxe a zejména zkušenostem získaným z obdobných cizozemských úprav v právních státech. Byla rovněž převzata některá ustanovení ze zákoníku o mezinárodním obchodu (zákon č. 101/1963 Sb.) a zmodernizována řada ustanovení, k nimž například budou ustanovení obchodního zákoníku v poměru speciality.“

Citovaná pasáž se přitom vztahuje k pravidlům o vytknutí vady (*sic!*), nikoliv o uplatnění práva. Stejně zmatky se objevují i v aktuální důvodové zprávě k § 1921 (srov. výše sub 1). Připomeňme navíc, že lhůta pro uplatnění práva byla v OZ 1964 ve znění před velkou novelou upravena jen v ustanoveních o službách (viz 2.4.1). Šlo však o práva ze záruky. Naproti tomu u koupi se jednalo pouze o lhůtu k vytknutí (viz 2.4.1).

Ustanovení § 503 pak ukládalo nabyvateli povinnost bez zbytečného odkladu oznámit zcizitelé („předchůdci“), že třetí osoba si činí nárok na věc. Neučinil-li tak, pak předchůdce má vůči nabyvateli zachované námitky, které by mohl uplatnit oproti třetí osobě.

V poměrech kupní smlouvy se v § 599 odst. 1⁹³ vyskytovalo speciální pravidlo, které doslovně přebíralo § 403 odst. 1 OZ 1964 ve znění před velkou novelou.

Názory nauky a judikatury

Subjektivní lhůtu „bez zbytečného odkladu“ v § 504 v. 1 označovala judikatura⁹⁴ a literatura⁹⁵ opět bez bližšího odůvodnění za pořádkovou. S její nedodržením tudíž nebyl pojen vznik jakýkoliv negativních následků pro nabyvatele. Naproti tomu objektivní šestiměsíční lhůta byla pokládána za prekluzivní.⁹⁶ Dovožovalo se, že lhůta podle § 504 v. 2 se má uplatnit jak na vady zjevné, tak skryté.^{97,98} Stejný závěr vyslovil Nejvyšší soud o vytýkáací lhůtě upravené v § 599.⁹⁹

V souladu s dikcí § 599 dovozovala judikatura,¹⁰⁰ že k zachování práv z odpovědnosti za vady postačí, vytkl-li kupující v prekluzivní lhůtě vadu. Současné uplatnění práva z vad se nevyžadovalo. Navzdory výše citované důvodové zprávě připustila rozhodovací praxe opět vytknutí cestou žaloby.¹⁰¹

⁹³ § 599 odst. 1 OZ 1964 ve znění velké novely: „Vady musí kupující uplatnit u prodávajícího bez zbytečného odkladu. Práva z odpovědnosti za vady se může kupující domáhat u soudu, jen jestliže vady vytkl nejpozději do šesti měsíců, jde-li o vady krmív do tří týdnů, a jde-li o vady zvířat, do šesti týdnů od převzetí věci.“

⁹⁴ Shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2008, sp. zn. 33 Odo 1300/2006.

⁹⁵ Viz ŠKÁROVÁ, M. In: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1520, § 504, marg. č. 1.

⁹⁶ Viz HURDÍK, J. In: ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 2. svazek*, § 488-880. Praha: Linde, 2008, s. 1439.

⁹⁷ Viz ŠKÁROVÁ, M. In: ŠVESTKA, op. cit., s. 1520, § 504, marg. č. 1.

⁹⁸ Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1612/2004, uveřejněný pod č. 17/2007 Sb. rozh. obč., a ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 556/2001.

⁹⁹ Srov. rozsudek ze dne 21. 8. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1830/2014.

¹⁰⁰ Srov. rozsudek ze dne 21. 8. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1830/2014.

¹⁰¹ Takto rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2008, sp. zn. 33 Odo 1300/2006: „Nelze vyloučit, aby kupující vytkl vady zakoupené věci až v žalobě, kterou se domáhá práv z odpovědnosti za vady. Aby ovšem nedošlo k prekluzi jeho práva, musí být v takovém případě žaloba (obsahující zároveň hmotněprávní úkon vytknutí vad) doručena žalovanému ve lhůtě šesti měsíců podle § 599 odst. 1 obč. zák. Až po včasné vytknutí vad věci může kupující uplatnit práva z odpovědnosti za vady u soudu. Od okamžiku jejich vytknutí mu běží obecná tříletá promlčecí doba pro uplatnění práva na slevu z kupní ceny nebo na odstoupení od kupní smlouvy (§ 101 obč. zák.).“

Z těchto závěrů, patrně zjevným nedopatřením,¹⁰² vybočoval v komentářové literatuře názor, že § 599 OZ ve znění velké novely vyžaduje nejen vytknutí, nýbrž i uplatnění konkrétního práva z vadného plnění.¹⁰³

Usnesením ze dne 13. 12. 2000, sp. zn. 33 Cdo 2573/99,¹⁰⁴ Nejvyšší soud formuloval (ale neodůvodnil) závěr, že lhůta podle § 599 platí též pro právní vady. Význam lhůty bez zbytečného odkladu k oznámení právní vady podle § 503 spočívá dle jeho názoru jen v tom, že zcizitel může vůči nabyvateli úspěšně uplatnit námitky, které měl vůči třetí osobě.

Vlastní zhodnocení

Ačkoliv by se mohlo zdát nadbytečné vyjadřovat se již k obsoletní právní úpravě, tak opak je pravdou. Současná komentářová literatura se nezdá uchyluje k citaci starší rozhodovací praxe, aniž by ji podrobila hlubší kritice. Například na závěry shora uvedeného usnesení sp. zn. 33 Cdo 2573/99 navazují i někteří současní autoři¹⁰⁵ při výkladu § 1920 a § 1921 ObčZ. Lhůtě ke splnění oznamovací povinnosti přiřkládají pořádkový charakter a vyžadují vytknutí právní vady v šestiměsíční lhůtě podle § 1921 odst. 1 v. 2 ObčZ.

Ustanovení § 504 v. 1 OZ přešlo pravidlo o „vytýkáací povinnosti v obchodněprávním smyslu“ upravené v § 231 v. 1 OZ 1950 (srov. výše), ustanovení § 503 zase § 230 OZ 1950 o právní vadě, která spočívá ve vznesení nároku na předmět plnění třetí osobou. Socialistický původ pak mají § 504 v. 2 (reklamační šestiměsíční lhůta), § 508 (běh promlčecích lhůt pro práva z vad vázaný na okamžik vytknutí vady) a § 599 (vytknutí vady v reklamační lhůtě jako předpoklad domáhání se práva u soudu).

¹⁰² Uvedený názor se přitom dovolává stanoviska Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 12. 1982, sp. zn. Cj 40/82, publikovaného pod č. 22/83 Sb. rozh. obč., které se vztahuje k úpravě o prodeji v obchodě před velkou novelou, která *expressis verbis* upravovala lhůtu k uplatnění práva ze záruky, nikoliv k vytknutí.

¹⁰³ Viz DVOŘÁK, J., ELISCHER, D. In: ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. 2. svazek, § 488–880*. Praha: Linde, 2008, s. 1738: „k tomu, aby nedošlo k zániku práv z odpovědnosti za vady věci, nestačí, že kupující vady vytkl, nýbrž je nutné, aby v této lhůtě konkrétně uvedl, jaké právo z tohoto důvodu uplatňuje.“

¹⁰⁴ V rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 11. 1965, sp. zn. 7 Co 468/65, uveřejněném pod č. 76/66 Sb. rozh. obč., stojí: „Nárok na slevu z ceny pro vady věci může být kupujícím s úspěhem uplatněn, jestliže vady věci vytkly nejpozději ve lhůtě šesti měsíců od převzetí věci; tato lhůta nemůže být prodloužena a počátek běhu této lhůty nemůže nastat jinak než od převzetí věci.“ Citované rozhodnutí se ale zabývá jen vytknutím faktické vady. Jeho závěry však usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2000, sp. zn. 33 Cdo 2573/99, zobecňuje, neboť aplikuje pravidlo o počátku a délce reklamační lhůty dle § 503, 599 ObčZ 1964 i na vady právní (*in concreto šlo o věcné břemeno vážnoucí na prodané nemovitě věci*). V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4019/2015, pak již dovolací soud výslovně o takovém způsobu aplikace hovoří: „V otázce odstoupení od smlouvy pro vady předmětu koupě rozhodnutí odvolacího soudu principiálně sleduje závěry ustálené rozhodovací praxe, dle níž nese prodávající (ve smyslu § 597 obč. zák.) odpovědnost za vady předmětu koupě, ať již faktické nebo právní, které zde byly v době plnění (k tomu přiměřeně srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 976/2002, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. 32 Odo 956/2002, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. 32 Odo 752/2002), přičemž vady musí kupující (dle § 599 odst. 1 obč. zák.) uplatnit u prodávajícího bez zbytečného odkladu, nejpozději však do šesti měsíců od převzetí věci (nejde-li o vady krmiv či zvířat), jinak jeho práva z odpovědnosti za vady zanikají (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2000, sp. zn. 30 Cdo 2175/2000, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1830/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. 33 Cdo 684/2007, nebo usnesení ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 1244/2011).“

¹⁰⁵ Viz POROD, J. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2068, § 1920, marg. č. 10.

Základní kámen úrazu celé velké novely spočívá v tom, že se nadále pracuje s pojetím socialistické vytýkáací povinnosti v objektivní lhůtě, která je svou podstatou smícháním obchodněprávní vytýkáací povinnosti a promlčecí lhůty (resp. lhůty k uplatnění práva z vad).¹⁰⁶

Nutno zdůraznit, že pro právní vadu ve smyslu § 503 ale neplatila v OZ 1950 žádná vytýkáací povinnost, která by musela být splněna v objektivní lhůtě od okamžiku, v němž nabyvatel měl možnost věc prohlédnout (takto však § 504 OZ), nebo v němž převzal věc (takto § 599 OZ). U tohoto typu vady existovala pouze promlčecí lhůta pro uplatnění práva u soudu (§ 235 OZ 1950), příp. k prostému oznámení za účelem perpetuace námitky (§ 236 OZ 1950). Lhůta v obou případech běžela až okamžikem, v němž se nabyvatel o nároku třetí osoby dozvěděl (srov. § 235 odst. 2 v. 2 OZ 1950). Tyto závěry jsou logické, neboť v momentě, kdy lze věc prohlédnout, tak ani znalec není schopen zjistit, zda na věci lpí taková právní vada (srov. závěry diskuze k OZO sub 2.1). Judikatura a literatura za účinnosti OZ 1964 ve znění velké novely ale bez okolků odlišnou povahu právních vad nerespektovala a aplikovala na ni pravidla o vytýkáací povinnosti podle § 504 v. 2 OZ.

Skutečnost, že ustanovení § 504 v. 1 OZ převzalo obchodněprávní vytýkáací povinnost, nebyla snad nikdy při výkladu zohledněna. Judikatura a literatura nadále navazovala na socialistické závěry o pořádkovém charakteru subjektivní lhůty bez zbytečného odkladu (srov. shora kritiku sub 2.4.1, „Vlastní zhodnocení“).

„Možnost věc prohlédnout“, jakožto rozhodující okamžik běhu lhůty bez zbytečného odkladu pro „vytknutí v obchodněprávním smyslu“, má původ v pravidlech o obchodní koupi zboží (srov. § 910 an. vl. N. OZ). Velká novela však po vzoru OZ 1950 tento moment zvolila v obecné části pro všechny úplatné smlouvy (srov. § 504 v. 1 OZ 1964 ve znění velké novely) a stanovila jej navíc jako počátek běhu šestiměsíční lhůty pro splnění socialistické vytýkáací povinnosti (srov. § 504 v. 2). Ustanovení § 599 OZ 1964 ve znění velké novely, které upravovalo vytýkáací povinnosti v poměrech kupní smlouvy, přešlo se všemi neduhy § 403 OZ 1964 ve znění před velkou novelou (srov. kritiku již sub 2.4.1, „Vlastní zhodnocení“).

Ustanovení § 508 OZ 1964 ve znění velké novely navázalo na konstrukci běhu promlčecí lhůty, která byla upravena ve vztazích mezi občanem a socialistickou organizací. Jako výchozí bod běhu promlčecí lhůty byl proto zvolen okamžik vytknutí. Taková konstrukce ale dává smysl možná v odvětví správního práva: lhůta není vázána k momentu vzniku hmotněprávního nároku či okamžiku, kdy o něm oprávněný zvěděl, ale k momentu nesprávného posouzení reklamace či jejímu nevyřízení (viz kritika sub 2.4.1.3). Skutečnost, že nabyvatel má práva z vad již od okamžiku vadného plnění a že okamžik vytknutí se vůbec nemusí krýt s momentem, kdy nabyvatel o vadě zvěděl, byla tedy novelizací úspěšně ignorována. Je-li však počátek běhu promlčecí lhůty vázán na vytknutí vady u protistrany, o jehož okamžiku rozhoduje nabyvatel (k vytknutí jej nelze nutit), tak je ochromena funkce promlčení, která reaguje na „zatemňující moc času“ a „riziko důkazní nouze dlužníka“.¹⁰⁷ Uvedená rizika započínají již dávno před vytknutím.

¹⁰⁶ Viz již shora 2.4.1, „Vlastní zhodnocení“.

¹⁰⁷ Srov. s dalšími odkazy BRIM, L. In: LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář. I, Obecná část (§ 303–654)*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1950, § 609, marg. č. 41, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3752/2019, body 69, 70, uveřejněný pod č. 69/2022 Sb. rozh. obč.

2.5 Mezitímní závěr

Každá lhůta, ať už ke splnění vytykáací povinnosti v obchodněprávním smyslu, oznámení vady, či uplatnění práva u soudu, řeší kolizi zájmů nabyvatele a zcizitele při uplatnění práv z vadného plnění. Pokud práva z vadného plnění slouží k nápravě narušené subjektivní ekvivalence,¹⁰⁸ pak realizační fáze těchto práv nemůže tento cíl vyprázdnit.

Výše podaná analýza dokládá, jak se dostala obchodněprávní vytykáací povinnost do obecné části závazkového práva, a získala tak věcnou působnost pro všechny úplatné smlouvy. Byť se její rysy objevují již v § 403 OZ 1964 ve znění před velkou novelou, tak s jistotou o jejím opětovném začlenění lze hovořit spíše až v postkomunistickém soukromém právu. Velká novela OZ 1964 sice usilovala o znovuoživení soukromého práva, nicméně zkřížením obchodněprávní a socialistické vytykáací povinnosti vytvořila zcela nekompaktní model, který nemá obdoby. Krátké lhůty pro uplatnění práv z vad (oproti standardním promlčecím lhůtám) nebyly vůbec upraveny a jejich funkci *de facto* převzal naprosto nevhodný model. Podle něho nehrozil nabyvateli negativní následek, nevytkne-li vadu ve lhůtě bez zbytečného odkladu (tím je vyprázdněna myšlenka standardní vytykáací povinnosti). Na druhou stranu, nebylo-li vytknuto v objektivní lhůtě, pak již nabyvatel neměl práva z vad, byť nebylo v lidských silách vůbec vadu vytknout, protože se neprojevila. Zde bylo vytknutí použito jako zcela nevhodný prostředek. Takto zdeformovaná konstrukce však může být stěží obhajitelná. Okamžik vytknutí nelze přenechat libovůli nabyvatele, stejně jako ani nelze vázat ztrátu práv na splnění nesplnitelné povinnosti. Některé vady totiž nelze zjistit ani tou nejdetailnější prohlídkou (např. právní vady ve smyslu § 503 OZ 1964 ve znění velké novely).

Najít korektní řešení v takto nastavených pravidlech nelze jinak než komplexním a rozsáhlým dotvářením práva. Podle zde zastávaného názoru se nabízelo cestou výkladu interpretovat § 504 v. 1 OZ 1964 ve znění velké novely tak, že se vztahuje jen na vady zjistitelné prohlídkou, a to jak zohledněním jeho zdroje § 231 OZ 1950, tak i toho, že text normy vyžaduje vytknutí vady ve lhůtě bez zbytečného odkladu, „*kdy měl [nabyvatel] možnost věc prohlédnout.*“ Logicky totiž může nabyvatel tuto povinnost splnit jen k těmto vadám. Touto cestou bylo možné odstranit nesmyslný a v dané situaci neakceptovatelný závěr o „pořádkové lhůtě“.

Komplikace jsou však spojeny s výkladem § 504 v. 2 OZ 1964 ve znění velké novely, neboť tato lhůta byla zákonodárcem cílena na vady všeho druhu, tak jako v předchozí komunistické úpravě (srov. výše citovanou pasáž z důvodové zprávy). Nediferencovanost mezi jednotlivými druhy vad však představuje neakceptovatelnou vulgarizaci institutu.

Při snaze o korektní interpretaci § 504 v. 2 OZ 1964 ve znění velké novely přicházela do úvahy dvojitá varianta. Buď jej interpretovat jako a) objektivní lhůtu pro vytknutí vady zjistitelné prohlídkou, a poté § 508 OZ 1964 ve znění velké novely vztáhnout jen na tyto případy (tzn. jen na vady ve smyslu § 504 OZ 1964 ve znění velké novely, neboť jiné vady by se nemusely vytykat), nebo b) ji vyložit s ohledem na význam, jaký měla v komunistickém

¹⁰⁸ K tomu srov. s dalšími odkazy KOLMAČKA, V. Přiměřené snížení ceny jako prostředek nápravy narušené subjektivní ekvivalence. *Právní rozhledy*. 2021, č. 13–14, s. 457–468, sub II; KOLMAČKA, V. Práva z vad při smíšeném darování. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2021, č. 3, s. 447–482, sub 1.1. DOI: <https://doi.org/10.5817/CPVP2021-3-1>. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/issue/view/1170>

právu, a aplikovat tak „vytýkáci“ povinnost na všechny vady. Každé z těchto řešení však vede k hodnotovým rozporům a nevhodným důsledkům.

Varianta ad a) představuje korektní výklad jen v tom ohledu, že umožňuje rozlišit mezi jednotlivými druhy vad. Vyvolala by však potíže v tom, že promlčecí lhůta práv z vad seznamitelných prohlídkou by běžela až okamžikem vytknutí podle § 508 OZ 1964 ve znění velké novely. Naproti tomu u vad skrytých by běžela již okamžikem splnění. Konečně u vad právních ve smyslu § 503 OZ 1964 ve znění velké novely by pravidlo zcela chybělo a muselo by být dotvořeno analogií *iuris*. Zmíněná varianta nekoreluje ani s jednoznačným socialistickým modelem v § 599 OZ 1964 ve znění velké novely, jenž každé uplatnění práva z vad podmiňuje vytknutím.

Varianta ad b) rezignuje na rozlišování různých druhů vad a představuje vulgarizaci práva z vadného plnění. Ve výsledku pak vede k tomu, že u některých vad nemohou nároky z vadného plnění sloužit své funkci (např. již u zmíněných právních vad). Naproti tomu však koreluje se zněním § 599 OZ 1964 ve znění velké novely.

Snad závěrem této pasáže se sluší dodat, že výše uvedené výtky se vztahují k pravidlům občanského práva. Kdybychom měli tuto právní úpravu srovnat se zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, neboť oba kodexy tvořily základ soukromého práva, pak se list neobhajitelných hodnotových rozporů podstatně rozroste. Obchodní zákoník upravoval obchodněprávní vytýkáci povinnost pro faktické vady a stanovil pro ni zvlášť subjektivní a objektivní vytýkáci lhůty. Poslední z nich byla přitom dvouletá [srov. § 428 odst. 1 písm. c)], což je v porovnání s šestiměsíční lhůtou v § 599 OZ 1964 ve znění velké novely vskutku neobhajitelné, neboť obchodní právo stanovuje striktnější pravidla za účelem zajištění rychlého a pružného obchodního styku. Pro právní vady obchodní zákoník stanovil zvláštní oznamovací povinnost, při jejímž nesplnění kupující ztrácel prosaditelnost práva z vad (srov. § 435 ObchZ). Právo z právní vady se přitom podle § 393 odst. 2 ObchZ promlčovalo od uplatnění práva třetí osobou. Naproti tomu judikatura v poměrech OZ 1964 ve znění velké novely pojila s nesplněním oznamovací povinnosti u právní vady (§ 403 OZ) toliko možnost zcizitele dovolat se námitek, které měl vůči třetí osobě, rovněž vůči nabyvateli; kromě oznámení přitom nabyvatel musel takovou vadu vytknout ve lhůtě 6 měsíců od převzetí plnění.

3 Vytýkáci povinnost ve smyslu § 1921 OZ

3.1 Obecně

Právní úprava vytknutí vady zasazená v obecné části závazkového práva se od předchozího práva odchyluje. Pravidlo § 508 OZ 1964 ve znění velké novely, stanovující běh promlčecí lhůty pro práva z vad od okamžiku vytknutí, nebylo přejato a nelze jej dovozovat ani výkladem. Kromě jeho nesystémové povahy (srov. sub 2.4.2, „Vlastní zhodnocení“) jej lze odmítnout rovněž skrze *argumentum ad absurdum*: práva z vad, o nichž zcizitel věděl nebo vědět musel a která při nedostatku vytknutí nevedou ke ztrátě prosaditelnosti práv z vad (§ 1921

odst. 3 ObčZ, § 2112 odst. 2 ObčZ), by se nemohla nikdy promlčet.¹⁰⁹ Stejně tak nebyl přejat § 599 OZ 1964 ve znění velké novely upravující vytýkáací povinnost u kupní smlouvy. Naopak § 504 v. 1 a v. 2 OZ 1964 ve znění velké novely byl formulačně pozměněn.

Nová textace právního předpisu přitom dle zde zastávaného názoru umožňuje vyložit nejen § 1921 odst. 1 v. 1 ObčZ, nýbrž i jeho druhou větu tak, že se vztahují jen na **vady zjištělné prohlídkou**. Povinnost vytknout **vady, které se projeví později**, lze dovodit analogií (k tomu sub 3.3.3). Dříve, než bude prezentováno vlastní stanovisko, jak vyložit § 1921 ObčZ, je třeba shrnout základní nedostatky dosavadního přístupu, které mají předobraz ve shora uvedené kritice.

3.2 Nedostatky současného přístupu

Aktuální komentářová literatura¹¹⁰ se shoduje v závěrech, že pojem „vady“ užitý v § 1921 odst. 1 v. 2 ObčZ zahrnuje vady všeho druhu, jako bylo doktrínou a judikaturou dovozováno při výkladu § 504 a § 599 OZ 1964 ve znění velké novely. Jestliže proto vada není vytknuta ve lhůtě 6 měsíců, pak nabyvatel nemá nárok z vadného plnění, aniž by přitom hrálo roli, zda jde o vadu faktickou, kterou nebylo možné vůbec rozpoznat, nebo vadu právní, která spočívá kupř. ve vindikačním nároku třetí osoby.

Tomuto závěru je třeba vytknout:

- 1) **Nerozlišování mezi jednotlivými druhy vad** představuje vulgarizaci práva z vadného plnění. Lhůta podle § 1921 odst. 1 v. 2 ObčZ běží od okamžiku převzetí plnění, což je moment, v němž se předmět plnění nachází ve sféře nabyvatele (či jeho smluvního partnera). V tuto chvíli je nabyvatel zásadně schopen zjistit jen faktické vady předmětu plnění, nikterak zpravidla to, že mu nebyla zcizitelem opatřena právní pozice v rozsahu, v jakém být měla (právní vada). Okamžik, v němž opatření mělo nastat, může být uzavření smlouvy (§ 1099 ObčZ), ale také až zaplacení poslední splátky (např. u výhrady vlastnického práva podle § 2132 ObčZ, nebo u finančního leasingu, jehož podstatou

¹⁰⁹ Opačně ale část komentářové literatury s odkazem na důvodovou zprávu k § 628 ObčZ. Srov. TĚGL, P., WEINHOLD, D. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2014, komentář k § 628. Autoři zaměňují notifikaci vady s uplatněním práva z vad a nereflktují to, že neprovedením výběru práva z vad nabyvatelem přechází volba na zcizitele (srov. 2107 odst. 2 a § 1926 odst. 2). Ustanovení § 628 ObčZ tedy nemůže být u práv z vadného plnění použito. Tento závěr sice není v souladu s důvodovou zprávou. Ji však nelze upřednostnit, neboť jde o nedůslednost rekodifikační komise, která zkombinovala více právních úprav vadného plnění (zde OZ 1964 ve znění velké novely a obchodního zákoníku), leč nedbala jejich vzájemné souladnosti. Požadavek na vnitřním souladném výkladu, který se vyhýbá odchýlnému řešení v typově stejných situacích, pro něj chybí ospravedlnitelný důvod, musí převážet.

¹¹⁰ Viz poznámka pod čarou č. 7.

- je rovněž opatření vlastnického práva¹¹¹). Postrádá přece rozumný smysl, aby objektivní lhůta pro splnění vytýkáci povinností ve smyslu § 1921 běžela u vady spočívající v nedostatku nabytí neomezeného vlastnického práva od okamžiku, který s opatřením této právní pozice vůbec nesouvisí. Jak délka lhůty § 1921 odst. 1 v. 2 ObčZ, tak okamžik jejího počátku nejsou vůbec na tyto případy koncipovány.¹¹² Opačný závěr vede k tomu, že by v některých případech byla myšlenka institutu práva z vadného plnění zcela popřena. Tak např. vindikačnímu nároku, který nepodléhá promlčení (srov. § 614 ObčZ), může být nabyvatel vystaven dávno po uplynutí 6 měsíců. Podobně i u závazku, který cílí k nabytí vlastnického práva pod odkládací podmínkou, jako tomu je u výhrady vlastnického práva, postrádá logiku, aby lhůta pro vytknutí vady za neopatření právní pozice běžela od okamžiku převzetí věci, nikoliv od okamžiku opatření právní pozice.
- 2) Rovněž nedává rozumný smysl, aby pro skryté vady platila podle § 1921 odst. 1 v. 2 ObčZ lhůta 6 měsíců, kdežto v poměrech koupi věci movité (§ 2112 odst. 1 v. 2 ObčZ) a díla (§ 2618 ObčZ) činila dva roky; u koupi věci nemovité (§ 2129 odst. 2 ObčZ) a díla, jehož předmětem je stavba, pak dokonce 5 let (§ 2629 odst. 2 ObčZ). Aplikační rozsah těchto „zvláštních“ ustanovení oproti obecné části se vztahuje jen na případy, v nichž se převádí *dare* oproti *dare* (kupní smlouva, směna),¹¹³ nebo *facere*¹¹⁴ oproti *dare*. Je-li však plněno *dare* oproti *facere*, nebo *omittere*, *pati*, příp. je-li plněno *facere* směřující k výsledku oproti *facere*, *omittere*, *pati*, pak se daná ustanovení již neuplatní (nejde ani o koupi, ani o směnu, ani o dílo), a dopadají na ně tak pravidla obecné části. Aplikace odlišných pravidel odpovědnosti za vady v poměrech dosavadního přístupu ale vede

¹¹¹ Pregnantně vyjadřuje podstatu finančního leasingu německý Spolkový soudní dvůr (dále jen „BGH“). Srov. zejména rozsudek BGH ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. VII ZR 389/21, uveřejněný v časopise *Nene Juristische Wochenschrift* (dále jen „NJW“), 2022, s. 1674. Dostupné z: <http://beck-online.de>, nebo jeho rozsudek ze dne 16. 9. 2021, sp. zn. VII ZR 192/20, uveřejněný v *NJW*, 2022, s. 321, týkající se aféry Dieselgate a výpočtu náhrady škody u auta, jež bylo předmětem leasingového nájmu: Jednotlivé splátky nejsou protiplněním za umožnění užívání věci, nýbrž mají přivodit sukcesivně od počátku zamýšlené konečné nabytí vlastnického práva kupujícího ve vztahu k příjemci zajištění, na základě čehož může kupující užívat auto bez časového omezení do okamžiku, kdy se stane neupotřebitelným („Die Darlehensraten sind demgegenüber keine Gegenleistung für die Einräumung der Nutzungsmöglichkeit, sondern sollen sukzessive den von vornherein beabsichtigten endgültigen Eigentumserwerb des Käufers im Verhältnis zum Sicherungsnehmer herbeiführen, aufgrund dessen er das Fahrzeug ohne zeitliche Begrenzung bis zum Eintritt der Gebrauchsuntauglichkeit nutzen kann. Der Erwerber erhält infolge der Fremdfinanzierung nicht nur ein zeitlich befristetes Nutzungsrecht bis zum Ablauf der Finanzierung“). Viz *NJW*, 2022, s. 1674, 1676 marg. č. 19.

¹¹² Srov. shora uvedenou diskuzi v poměrech § 933 ABGB před zněním III. dílčí novely, sub 2.1.

¹¹³ Pravidla kupní smlouvy se použijí i v případě směny. Srov. § 2188 ObčZ.

¹¹⁴ Obsahem závazku zhotovitele je činnost (*facere*), která však směřuje k výsledku.

k hodnotově stěží ospravedlnitelnému rozporu:¹¹⁵ postrádá jakýkoliv rozumný smysl, aby ten, kdo nabývá vlastnické právo za peníze nebo oproti převodu jiného vlastnického práva, by měl mít „silnější“ práva z vad než ten, kdo má poskytnout plnění spočívající ve *facere* nebo *omittere*. Rozdílný standard ochrany poskytovaný úpravou vadného plnění přeci nelze odůvodnit charakterem protiplnění (úplaty). Sama skutečnost, že právní úprava občanského zákoníku má více zdrojů, které vychází z jiných délek lhůt, není nikterak dostatečným odůvodněním, proč rezignovat na takový výklad, který by zacházel s právním řádem jako koherentním hodnotovým komplexem.

- 3) Kritizovaný výklad navazuje na socialistické **směšování vytýkáací povinnosti a promlčení**. Jejím výsledkem je vytvoření objektivní lhůty pro splnění vytýkáací povinnosti v obchodněprávním smyslu. Taková konstrukce ale zapomíná, že vytýkáací povinnost má nutit kupujícího, aby promptně obeznámil prodávajícího, že předmět plnění má vadu, nikoliv jej omezovat v uplatnění jeho práv z vadného plnění. Nepřekvapí proto, že ani čl. 201 OR, 367 odst. 1 ve spojení s čl. 370 OR, ani § 347 AHGB, ani § 377 HGB (německý obchodní zákoník), ani § 377 UGB (rakouský obchodní zákoník) objektivní lhůtu pro vytknutí vady, která by předstihla uplynutí promlčecí lhůty práva z vad, neupravují.
- 4) Zcela iracionální je, že má nastoupit ztráta prosaditelnosti práv z vad z důvodu nikoliv včasného vytknutí, aniž by se současně jakkoli posuzovalo, zda nabyvatel mohl vůbec vadu odkrýt (např. vada není zjistitelná ani odborným znaleckým posouzením, ale ukáže se až v čase). Právní následek je přeci vázán na nikoliv včasné vytknutí (*sic!*), nikterak na opožděné uplatnění práva. Ukládán je tak nabyvateli **negativní následek za nesplnění zachovávacího úkonu (vytknutí)** rovněž v situacích, kde jej objektivně není možné splnit. Takový závěr je v rozporu se zásadou „*ultra posse nemo obligatur*“ (nikdo není povinen konat víc, než je možné), neboť dispozitivní právo by ukládalo nabyvateli nesplnitelnou povinnost.¹¹⁶ Porušen je však i princip rovnosti: prizmatem zásady dvoustranného odůvodnění¹¹⁷ nelze v dané situaci přiměřeně odůvodnit, aby zhoršení

¹¹⁵ Srov. CANARIS, C., LARENZ, K. *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*. 3. nově přeprac. vyd. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 1995, s. 153, 155 a násl.: „Unter den objektiv-teleologischen Auslegungskriterien, die sich aus den objektiven Zwecken des Rechts, vornehmlich aus dem Gedanken der Gerechtigkeit, ergeben, kommt dem Prinzip der Gleichbehandlung des (gemäß den allgemeinen Wertungen der Rechtsordnung) Gleichartigen (oder Gleichsinnigen) eine hervorragende Bedeutung zu. Die unterschiedliche Bewertung wertungsmäßig gleichliegender Tatbestände erscheint als ein Wertungswiderspruch, der mit der Idee der Gerechtigkeit im Sinne des ‚gleichen Maßes‘ nicht zu vereinbaren ist. Die Vermeidung solcher Wertungswidersprüche ist daher eine Forderung sowohl an den Gesetzgeber wie an den Ausleger. Für diesen bedeutet sie, daß er die Rechtsätze im Rahmen ihres möglichen Wortsinns und des Bedeutungszusammenhanges so auszulegen hat, daß Wertungswidersprüche nach Möglichkeit vermieden werden.“ [Pod objektivně teleologickými výkladovými kritérii, které se podávají z objektivního účelu práva, zejména z jeho myšlenky spravedlnosti, náleží principu stejného zacházení s osobami ve stejném postavení přednostní význam. Rozdílné hodnocení hodnotově shodných skutkových stavů se jeví jako hodnotový rozpor, který není slučitelný s ideou spravedlnosti ve smyslu „stejně míry“. Vyhnutí se těmto rozporům je proto požadavkem jak na zákonodárce, tak na interpreta. Pro něj tento požadavek znamená, že věty právních norem (*Rechtsatz*) mají být vykládány v rámci svého možného smyslu a významově souvislosti tak, že se lze dle možnosti hodnotovým rozporům vyhnout]. V obdobném duchu též BYDLINSKI, BYDLINSKI, 2015, op. cit., s. 133 a násl.

¹¹⁶ Za pregnantnější vyjádření myšlenky, podepřené odkazem na uvedenou zásadu, vděčím Tomáši Veselému.

¹¹⁷ Srov. již cit. lit. v poznámce pod čarou č. 87.

právní pozice nabyvatele (a *vice versa* zlepšení právní pozice zcizitele) bylo ospravedlněno tím, že nabyvatel neinformoval zcizitele o vadě, ač jej informovat objektivně ani nemohl. Zájem zcizitele sledovaný vytknutím spočívá v tom, aby byl informován bez zbytečného odkladu o vadě; tento zájem však není zjevně zasažen tam, kde zcizitel informován být nemohl, protože o vadě nebylo možné zvědět. Je třeba zdůraznit, že § 1921 **nestanoví objektivní promlčecí lhůtu práv z vad** (*sic!*), tj. maximální délku, ve které lze uplatnit právo a která vychází z myšlenky, aby byl po určité době zachován *status quo*.¹¹⁸

- 5) Nevhodnost řešení dokládá i úvaha o rozložení transakčních nákladů. Hodlá-li si nabyvatel zachovat práva z vad, musí vynaložit náklady na detailní prohlídku předmětu plnění. V opačném případě hrozí, že nestihne včas vytknout veškeré možné nedostatky, které sám není schopen rozpoznat (např. rozbor skladby materiálu, který má vliv na životnost daného produktu). Tyto náklady na zjištění potencionálních vad, které se mohou ukázat v případě bezvadnosti předmětu plnění jako zcela marné, jsou uvaleny ale na nabyvatele. Je-li však účelem vytknutí (oznámení) informovat zcizitele pouze o tom, že předmět plnění trpí vadami, pak by riziko marných transakčních nákladů měl logicky nést spíše zcizitel než nabyvatel.¹¹⁹

3.3 Vlastní stanovisko

3.3.1 Vytýkáci povinnost a lhůta podle § 1921 odst. 1

Za předchůdce § 1921 odst. 1 v. 1 ObčZ je třeba označit ustanovení § 504 v. 1 OZ 1964 ve znění velké novely a rovněž ustanovení § 231 OZ 1950, které zavedlo vytýkáci povinnost v obchodněprávním smyslu do občanskoprávních poměrů. Kromě shora vylíčené historické anabáze, dokládá tento závěr především to, že lhůta bez zbytečného odkladu počíná běžet okamžikem, kdy mohl nabyvatel předmět plnění prohlédnout a vadu zjistit. Pravidlo tím pádem vychází *implicite* z povinnosti nabyvatele prohlédnout předmět plnění, jakmile to bude možné. Váže-li lhůta rozhodující okamžik na možnost prohlídky, pak konsekventně by se měla vztahovat **výlučně na vady zjistitelné při prohlídce**. Provedení prohlídky však není nezbytným předpokladem vytknutí, neboť o vadách zjistitelných prohlídkou může nabyvatel zvědět i jiným způsobem (např. z přepravního dokumentu).¹²⁰ Nevytkne-li nabyvatel tuto vadu včas (lhostejno zda proto, že předmět plnění neprohlédl, příp. prohlédl ledabyle, nebo sice řádně prohlédl, ale opomněl včas vytknout), pak v souladu s § 1921

¹¹⁸ Na podaném argumentu lze spatřit vnitřní nedomyšlenost socialistické reklamace (socialistického vytknutí), která smíchala myšlenku vytknutí a promlčecí lhůty do jednoho pravidla.

¹¹⁹ Ustanovení § 1921 zde není vykládáno optikou ekonomické analýzy práva, která rozděluje práva a povinnosti mezi strany s ohledem na výši různých typů nákladů jako např. na zjištění vady, levnější pojištění atd. Naše právní úprava z této teze, byť často uznávaná, totiž nevychází. Poukaz na myšlenku transakčních nákladů za účelem zjištění vad, které nabyvatel sám není schopen rozpoznat, se snaží jen zdůraznit, že nabyvatel je nucen tyto náklady vynaložit, aby vadu mohl vytknout. Vytknutí přitom směřuje k zájmu zcizitele, nikoliv nabyvatele.

¹²⁰ Shodně KREJCI, H. *Unternehmensrecht*. 5. vyd. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2013, s. 399.

odst. 3 vzniká zciziteli peremptorní námitka zabraňující prosaditelnosti práva z dané vady (srov. 3.3.4).

Vytykáací povinnost přispívá všeobecnému zájmu na rychlé a promptní realizaci smluv a cílí jak k ochraně zájmů zcizitele, tak právního styku. Povinnost vytknout vadu zajišťuje, aby právní styk nebyl zbytečně zatížen bezdůvodně opožděnými stížnostmi nabyvatele ohledně vadnosti předmětu plnění, a napomáhá co nejrychleji zjednat jasno v tom, zda smlouva byla řádně realizována, či nikoliv. Zciziteli se řádným vytknutím ze strany nabyvatele zajišťuje možnost včasné reagovat na případné vady. Jen při včasné výtce může totiž zcizitel učinit **nezbytné dispozice k zajištění vlastních zájmů**, a to především důkazů o tom, že předmět plnění nebyl vadný, dále k odvrácení škody způsobené vadným plněním (tzv. *Mangelfolgeschäden*) nebo jejímu vzniku, či obrátit se se svým nárokem na vlastní subdodavatele.¹²¹

Že vytykáací povinnost slouží k potřebě informování zcizitele o tom, že předmět plnění trpí vadou, dokládá § 1921 odst. 3. Negativní následek, který je spojen s nikoliv včasným vytknutím (srov. níže 3.3.4), podle *leg. cit.* nenastoupí, jestliže zcizitel o vadě věděl nebo musel vědět (shodně též § 2112 odst. 2). Za těchto okolností totiž postrádá rozumný smysl, aby byl zcizitel informován.

Význam vytknutí spočívá dále v tom, že nutí nabyvatele, aby vzápětí uplatnil právo na odstoupení od smlouvy (srov. § 2002 odst. 1 v. 1, podpůrně § 2106 odst. 3 ObčZ), čímž je chráněn zájem zcizitele na tom, aby mohl předmět plnění příp. zcizit jiné osobě. To má význam zejména v případech, v nichž předmět plnění představuje sériový produkt, jež pouhým plynutím času ztrácí na hodnotě (typicky spotřební elektronika). Není-li od smlouvy odstoupeno a prozatím požadována sleva z ceny, může zcizitel odstranit vadu (§ 2107 odst. 2 ObčZ). Tyto konsekvence tedy zajišťují postavení zcizitele.

Doposud uvedené důvody racionálně ospravedlňují význam vytykáací povinnosti, ke které se zákonodárce při formulaci § 231 OZ 1950 přihlásil a kterou opětovně v § 1921 odst. 1 v. 1 ukotvil. Naproti tomu je třeba odchylně přistoupit k výkladu § 1921 odst. 1 v. 2 ObčZ, aby se zabránilo výše uvedeným nedostatkům (sub 3.2).

Ustanovení § 1921 odst. 1 v. 2 sice hovoří obecně „o vadě“, nicméně s ohledem na jeho souvislost s větou první lze dost dobře dospět k závěru, že jde o vadu zjištělnou prohlídkou. Vedle tohoto jazykově-systematického argumentu lze daný závěr podpořit tím, že reflektuje povahu jednotlivých vad, a tudíž nepřipouští shodné nakládání s případy, s nimiž je třeba nakládat různě.

¹²¹ Srov. z rakouské a německé komercionalistiky ke smyslu a účelu vytykáací povinnosti: EMMERICH, V., HOFFMANN, J. In: HORN, N. (ed.). *Heymann Handelsgesetzbuch. Band 4. Viertes Buch. § 343–475b*. 2. vyd. Berlin: De Gruyter, 2005, § 377, marg. č. 4. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110905939>; GRUNEWALD, B. In: GRUNEWALD, op. cit., § 377 marg. č. 3; COHEN, A., ECKERT, G. In: ZIB, Ch., DELLINGER, M. a kol. *UGB: Unternehmensgesetzbuch. Großkommentar. Band IV*. Wien: LexisNexis ARD ORAC, 2019, § 377, 378, marg. č. 2; CANARIS, C. *Handelsrecht*. 24. vyd. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 2006, § 29, marg. č. 42, 43.

K historickému rozboru účelu a smyslu vytykáací povinnosti, která je zachycena v protokolech při přípravách návrhu obchodního zákoníku pro pruské státy z roku 1856 (*Entwurf eines Handelsgesetzbuch für die Preussischen Staaten*) a Všeobecného německého obchodního zákoníku z roku 1861 (*Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch*), srov. NIEDRIG, op. cit., s. 90 an.

Dopadá-li § 1921 odst. 1 v. 2 jen na vady, které byly zjistitelné prohlídkou, pak nehraje roli právně teoretické začlenění, zda jde o vadu spočívající v nedostatku opatření právního postavení nabyvatele, nebo nedostatku jiných vlastností předmětu plnění. Pokud proto na věci lpí označení, že je zastavena, pak je třeba takový недостаток vytknout již v souladu s § 1921 odst. 1 v. 1. Naproti tomu ani vady faktické, natož vady právní, které nejsou prohlídkou zjistitelné, nemusí být v souladu s § 1921 odst. 1 vůbec vytknuty. Zciziteli k nim peremptorní námitka nevzniká.

Pro zde zastávaný závěr hovoří, že lhůty ve smyslu § 1921 ObčZ nejsou formulovány jako krátké promlčecí lhůty práva z vadného plnění, ale jako lhůty pro vytknutí. Protože se vztahují k vadám zjistitelným prohlídkou, tak právní řád *zásadně* počítá s tím, že nabyvatel o vadách zví v důsledku prohlídky. Jestliže by však недостаток vytknutí měl vést i ke ztrátě práv ze skrytých vad, jež nejsou běžnou prohlídkou zjistitelné (jak dovozuje aktuální literatura), pak je nabyvatel právním řádem nucen ke splnění povinnosti, která může přesahovat objektivní možnosti (např. vada není vůbec zjistitelná ani znalcem). Nabyvatel by byl rovněž nucen vynaložit nepřiměřeně vysoké náklady na komplexní znalecké šetření, bez něhož by nemohl postavit najisto, zda je předmět plnění prostý skrytých vad. V závislosti na povaze předmětu plnění přitom provedení důkladné prohlídky může být s ohledem na potencionální náklady zcela iracionálním rozhodnutím. Riziko skryté vady, a tedy hrozba pozdějšího zjištění o nedostatku ekvivalence plnění, by proto byla uvalena na nabyvatele, rozhodne-li se, že předmět plnění nepodrobí odbornému detailnímu šetření. K tomu však vytýkáci povinnost neslouží (viz shora). S ohledem na existenci § 1925 ObčZ pak hrozící majetkovou újmu spočívající ve vadě (tzv. *Mangelschaden*) nelze navíc likvidovat cestou nároku na náhradu škody.

Závěr, že § 1921 odst. 1 v. 2 ObčZ platí jen ve vztahu k vadám zjistitelným při prohlídce (ostatně jako věta první), podporuje nejen systematický argument (viz výše), ale rovněž jej lze **racionálně odůvodnit**. To platí i přesto, že se takové pravidlo v obchodní úpravě nikdy nevykytovalo. V zahraniční nauce¹²² a judikatuře¹²³ se dlouhou dobu poukazuje na situace, v nichž

¹²² Literatura se různí v závěrech. Podle některých dopadá povinnost na překupujícího obchodníka (např. EMMERICH, V., HOFFMANN, J. In: HORN, op. cit., § 377, marg. č. 58 až 60; KOCH, R. In: OETKER, H. (ed.). *Handelsgesetzbuch: Kommentar*. 7. vyd. München: C. H. Beck, 2021, § 377 marg. č. 54, 55), podle jiných v závislosti na obchodních zvyklostech dané branže a též na tom, zda je navazující prodej pro prodávajícího rozpoznatelný (COHEN, A., ECKERT, G. In: ZIB, DELLINGER, op. cit., § 377, 378, marg. č. 66, 67). Vytýkáci povinnost se dovozuje i v případě tzv. přímé dodávky (EMMERICH, V., HOFFMANN, J. In: HORN, op. cit., § 377, marg. č. 60; KOCH, R. In: OETKER, op. cit., § 377 marg. č. 52, 53). Jiný názor jej však vylučuje z důvodu objektivní nemožnosti prohlídky, nicméně požaduje, aby prodávající s přímou dodávkou konkludentně souhlasil. Kupující však musí zajistit to, aby koncový odběratel zboží opravdu zkontroloval a poté, co obdrží od něj zprávu, ji ihned postoupil dále na prodávajícího (srov. v podrobnostech COHEN, A., ECKERT, G. In: ZIB, DELLINGER, op. cit., § 377, 378, marg. č. 68).

¹²³ Rozhodnutí OGH ze dne 21. 12. 1960, sp. zn. 4 Ob 411/60, dospělo k závěru, že při originálním balení není dána povinnost prohlédnout zboží. Na druhou stranu však existují i poměrně přísné judikatorní závěry. OGH v rozhodnutí ze dne 11. 7. 1985, sp. zn. 2 Ob 583/84, uveřejněném v časopise *Juristische Blätter*, 1985, s. 673, dovodil, že obchodník, který pouze zboží překupuje, se nemůže dovolat toho, že má jen omezené možnosti kontroly a že mu chybí nezbytné znalosti a zařízení ke kontrole.

vytykáací povinnost pro vady zjistitelné prohlídkou vyvolává zvlášť tvrdé důsledky. K nim se řadí případy překupování (*Zwischenhändler*) a přímých či navazujících dodávek (*Streckengeschäft*).¹²⁴

Ten, kdo předmět plnění toliko **překupuje**, jej nabývá právě a jen za tím účelem, aby jej vzápětí dále zcizil. Vytykáací povinnost proto pro něj představuje enormní zátěž. Často totiž nemá možnost sám věc zkontrolovat, či je to v rozporu s jeho zájmy (např. nutnost nového balení, zvýšení transakčních nákladů, absence kvalifikovaných osob k provedení prohlídky apod.). Kontrolu předmětu plnění proto zpravidla provádí až navazující kupující, příp. kupující na konci řetězce. V těchto případech je nabyvatel vystaven nebezpečí, že sám odpovídá svému smluvnímu partneru, ale vůči zciziteli nebude mít z důvodu pozdního vytknutí již prosaditelný nárok.¹²⁵ Stejná svízele se vyskytuje i u **přímých dodávek**, kde zcizitel plní přímo koncovému odběrateli (smluvnímu partnerovi nabyvatele).

Případy překupování a přímých dodávek ve své podstatě představují nepravou smlouvu ve prospěch třetího (*tertius* jako místo splnění), či případy bezprostředně navazující transakce (např. předmět plnění je opatřen, aby byl poskytnut [leasingovému] nájemci či pachtýři, předem určenému kupci atd.). V uvedených situacích se jeví objektivní lhůta jako přiléhavé řešení, neboť se nerezignuje na zájem zcizitele sledovaný vytykáací povinností, na druhou stranu se však ani nepřepíná striktní povinnost zkontrolovat předmět plnění. Tyto případy lze využít jako racionální odůvodnění existence objektivní lhůty.

Vytykáací povinnost vázaná na objektivní lhůtu tedy reflektuje hrozbu, že by nabyvatel, který nemá možnost věc sám prohlédnout, nebo ji sice má, ale je objektivně v rozporu s jeho zájmy (vedla by např. k významnému navýšení nákladů), není povinen vytknout vadu v subjektivní lhůtě. Postačí, že splnění vytykáací povinnosti učiní až do konce objektivní lhůty. V důsledku tohoto přístupu lze tedy cestou objektivní lhůty předejít tomu, že nabyvatel

¹²⁴ V literatuře se navrhuje uložit těmto kupujícím povinnost vytknout jen tu vadu, kterou šlo zjistit jinak než prohlídkou. Kupující by měl dostát své vytykáací povinnosti tím, že bez zbytečného odkladu poté, co jej konečný zákazník informuje o vadě, dále tuto skutečnost oznámí prodávajícímu. Může však vzniknout situace, že kupující svému zákazníkovi neodpovídá pro opožděné vytknutí, ale prodávající odpovídá kupujícímu, protože kupující jej bezodkladně informuje; zde někteří dovozují právo prodávajícího se této skutečnosti vůči kupujícímu dovolat. Srov. v podobnostech LANGE, K. W. Die Untersuchungs- und Rügeobliegenheit beim Streckengeschäft. *Juristen Zeitung*, 2008, roč. 63, č. 13, s. 661–668. DOI: <https://doi.org/10.1628/002268808784910061>; CANARIS, op. cit., 2006, § 29, marg. č. 62; ROTH, W. Die Rügebelastung des § 377 HGB bei mehrstufigen Verkaufsketten. In: HELDRICH, A., PRÖLSS, J., KOLLER, I. (eds.). *Festschrift für Claus-Wilhelm Canaris zum 70. Geburtstag*, Band II. München: C. H. Beck, 2007, s. 364–378.

¹²⁵ To platí tím spíše, je-li na konci řetězce kupující, jehož smluvní poměr se řídí zvláštními ustanoveními o prodeji zboží v obchodě (§ 2158 an. ObčZ). Zde není větší prostor věnovat se otázce, zda i kupující podle tohoto pododdílu má vytknout vadu za podmínek § 1921, resp. § 2112 ObčZ. Sluší se však uvést následující. Pravidla pododdílu sice neobsahují zvláštní ustanovení, které by vyloučilo aplikaci vytykáací povinnosti, nicméně by šlo o eurodiskonformní výklad. Podle čl. 5 odst. 2 směrnice č. 1999/44/ES o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží, mohly členské státy stanovit, že spotřebitel je povinen oznámit prodávajícímu uplatnění svých práv na zjednání nápravy při rozporu se smlouvou do dvou měsíců po zjištění tohoto rozporu. Žádné z ustanovení pododdílu o zvláštních ustanoveních o prodeji zboží v obchodě však toto pravidlo neprovádí. Navíc lhůta bez zbytečného odkladu, byť jde o neurčitý právní pojem, je kratší než 2 měsíce. Směrnice č. 1999/44/ES přitom stála na tzv. minimální harmonizaci (srov. čl. 8 cit. směrnice). Konečně je třeba dodat, že judikatura Nejvyššího soudu při aplikaci ustanovení § 2158 an. ObčZ činila své právní závěry bez ohledu na to, zda by si vůbec tuto otázku kladla (srov. např. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. 33 Cdo 416/2020, uveřejněného pod č. 71/2021 Sb. rozh. obč.).

nestihne zcizitele včas vyrozumět o vadě zjistitelné prohlídkou, což by mělo jinak za následek ztrátu prosaditelného práva z vadného plnění.

3.3.2 Vytýkáací povinnost podle § 1921 odst. 2

Podle § 1921 odst. 2 ObčZ musí nabyvatel vytknout zciziteli vadu krytou zárukou bez zbytečného odkladu poté, kdy měl možnost předmět plnění prohlédnout a vadu zjistit, nejdříve však v reklamační lhůtě určené délkou záruční doby. Tím není dotčen § 1921 odst. 1.

Podobně § 232 odst. 2 OZ 1950 stanovil, že u věcí zcizených se zárukou musí být vady oznámeny bez zbytečného odkladu po jejich zjištění. Citované ustanovení však nemá obdoby v obchodněprávních předpisech a stěží bychom jej našli v § 910 až 914 vl. N. OZ 1937, čl. 201 OR, 367 odst. 1 ve spojení s čl. 370 OR, § 347 AHGB, § 377 HGB, nebo § 377 UGB. Navzdory tomu jej jednotně obchodněprávní literatura¹²⁶ a judikatura¹²⁷ dovozuje v případě tzv. **nepravé záruky**, která má akcesorický charakter.¹²⁸ Oproti tomu nároky, které plynou z pravé záruky, nemají povahu práv z vadného plnění, neboť nabyvateli na základě takového ujednání nevzniká právo z vad, nýbrž nárok ze záruky v podobě odškodnění. Nesplnění vytýkáací povinnosti proto na něj nemá jakýkoliv vliv.

¹²⁶ Srov. GRUNEWALD, B. In: GRUNEWALD, op. cit., § 377, marg. č. 86, 98; COHEN, A., ECKERT, G. In: ZIB, DELLINGER, op. cit., § 377, 378, marg. č. 29; SCHWARTZE, A. In: HÄUBLEIN, M., HOFFMANN-THEINER, R. (eds.). *BeckOK HGB* [online]. 36. vyd. 15. 4. 2022, HGB § 377, marg. č. 65 [cit. 1. 8. 2022]. Dostupné z: <http://beck-online.de>; ACHILLES, W. In: JOOST, D., STROHN, L. (eds.). *Handelsgesetzbuch*. 4. vyd. 2020, § 377, marg. 195. Dostupné z: <http://beck-online.de> [cit. 1. 8. 2022]; KOZIOL, H. *Der Garantievertrag*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1981, s. 4; FELTL, Ch. *UGB: mit Anmerkungen, Literaturangaben und einer Judikatur in Leitsätzen*. Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung Verlag, 2018, § 377, E15. Podle jiného názoru nemá dopadat vytýkáací povinnosti ani na jeden z případů, protože garance vytváří v kupujícím důvěru (srov. LARENZ, K., CANARIS, C. *Lehrbuch des Schuldrechts. II. Besonderer Teil. 2. Halbband*. 13. vyd. München: C. H. Beck, 1994, § 64 II 4 d, s. 64). Uvedená literatura pokládá pravé záruky vždy za samostatné a nepravé vždy za nesamostatné. Srov. však níže uvedené členění.

¹²⁷ Srov. z rak. judikatury rozhodnutí OGH sp. zn. 1 Ob 617/77; sp. zn. 1 Ob 680/80; sp. zn. 7 Ob 136/02d.

¹²⁸ Podstatu záruky tvoří zpřísnění odpovědnosti zcizitele oproti defaultní úpravě práva z vadného plnění. Prostě „garantování“, že věc má určité vlastnosti, aniž by mělo dojít ke zpřísnění, představuje pouze ujištění ve smyslu § 1916 odst. 1 písm. c) ObčZ, které je rozhodující proto, jaké vlastnosti předmětu plnění byly ujednány. Srov. v podrobnostech REIDINGER, A. *Rechtsprobleme der Garantieabrede*, Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1987, s. 13, BYDLINSKI, P. *Vertragliche Qualitätsgarantie im österreichischen Recht. Recht der internationalen Wirtschaft*. 1981, Außenwirtschaftsdienst, s. 149 a násl. České nauce toto rozlišování prozatím uniká. Nesprávně se proto uvádí, že nepravou zárukou je, převezme-li zcizitel odpovědnost za zjevné vady, neboť jde o ujištění ve smyslu § 1917 v. 2 ObčZ, které zodpovídá otázku, zda daná vlastnost představuje vadu; o záruku vůbec nejde (takto ale MELZER, F., TÉGL, P. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník § 2716–2893*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1435, Úvodní výklad před § 2890 a násl. marg. č. 10). Členění záruk je poměrně nejednotné a často postrádá jednotná kritéria. Zde se vychází z rozlišování citované obchodní literatury (viz níže cit. lit.).

*Reidinger*¹²⁹ uvádí, že klíčovým kritériem pro vytykáací povinnost u záruky je, zda má být pro budoucí spor rozhodující stav zboží v době přechodu nebezpečí. U záruky, kterou zcizitel deklaruje, že předmět plnění bude mít po určitou dobu určité vlastnosti, podle něj nesplnění vytykáací povinnosti nehraje roli.

Ustanovení § 1921 odst. 2 staví na tom, zda vlastnost předmětu plnění, na kterou se záruka vztahuje, je odhalitelná prohlídkou, nebo nikoliv. Vytykáací povinnost ale nesměruje jen k zajištění důkazních prostředků v okamžiku, v němž dojde k dodání předmětu plnění, ale též k tomu, aby zcizitel mohl promptně reagovat na výskyt vad a činit kroky k zachování dalších vlastních zájmů např. uplatnění nároků vůči vlastním smluvním partnerům (srov. 3.3.1). To platí též o záruce upravené v § 1919 odst. 1, a proto se shora citovaný *Reidingerův* názor, jenž má na zřeteli jen důkazní aspekty, nemůže prosadit. Zmíněná záruka směřuje ke zlepšení právního postavení nabyvatele, a tudíž cílí ve shodě s výše uvedeným závěrem k posílení případné nápravy narušené subjektivní ekvivalence a ve shodě s výše uvedenou naukou ji lze označit jako nepravou. Naproti tomu pravá záruka s odpovědností za vady nesouvisí, neboť směřuje k vyrovnání pozitivní interese. Nedostatek vytknutí vady v naposledy uvedeném případě proto nemá za následek vznik peremptorní námitky ve smyslu § 1921 odst. 3 ObčZ.

Lze tedy uzavřít, že jde-li o nepravou záruku, pak se vytykáací povinnost v souladu se svým účelem (viz 3.3.1) vztahuje pouze na nedostatky, s nimiž se může nabyvatel seznámit poté, co provede řádnou prohlídku předmětu plnění. Vady, které prohlídkou zjistit nelze, tak nemusí být vůbec vytknuty (srov. však 3.3.3), a proto práva ze záruky, která se k těmto vadám vztahují, budou nadále prosaditelná.

Podle § 1921 odst. 2 *in fine* musí být vytykáací povinnost splněna nejpozději ke konci záruční doby. V případech, v nichž nabyvatel nemá možnost věc prohlédnout, protože jde o nepravou smlouvu ve prospěch třetího nebo o bezprostředně navazující transakci (srov. již úvahy 3.3.1), tak musí být vytykáací povinnost splněna nejpozději uplynutím záruční doby.

Závěry vyslovené sub 3.3.1 ze shora uvedených důvodů tedy najdou uplatnění *mutatis mutandis* v poměrech § 1921 odst. 2 ObčZ, jde-li o nepravou smluvní záruku.

Nepravá záruka se vyznačuje tím, že je ujednána mezi smluvními stranami (nabyvatelem a zcizitelem) základního vztahu a modifikuje, nebo opakuje již existující práva z vadného plnění, která se aplikují na základě dispozitivních pravidel. U nepravé záruky směřuje závazek zcizitele pouze k vyrovnání narušené ekvivalence. Pokud tedy předmět plnění nemá určitou vlastnost, nebo ji ztratí v záruční době, která na něj dopadá, pak se práva nabyvatele omezují jen na práva z vad. Jestliže nedostatek této vlastnosti způsobí nabyvateli škodu, pak za ni zcizitel odpovídá při splnění předpokladů smluvního nároku na náhradu škody (srov. § 2913), protože jde stále o porušení smluvní povinnosti. Zde se uplatní též omezující ustanovení pro vztah práva na náhradu škody a práva z vad § 1925 ObčZ. Naproti tomu u **pravé záruky** nenastává modifikace, nýbrž garant (třetí osoba nebo smluvní partner) přebírá na základě nového a nezávislého právního důvodu (garance) odpovědnost, která jde nad rámec odpovědnosti z vadného plnění a smluvní odpovědnosti za škodu. Bude-li splněna podmínka, pro kterou byla pravá záruka sjednána, odpovídá garant za veškerou škodu, aniž by musela za podmínky § 2913 ObčZ být nahraditelná. Stejně tak se neuplatní § 1925 ObčZ.

K dalším podrobnostem, pro jejichž rozbor zde není prostor, srov. KOZIOL, op. cit., 1981, s. 3 a násl.; REIDINGER, op. cit., s. 12 a násl.; BYDLINSKI, op. cit., 1981, s. 149 a násl.; WELSER, R., ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II.* 14. vyd. Wien: Manz, 2015, marg. č. 433 a násl.; MELZER, F., TÉGL, P. In: MELZER, TÉGL, op. cit., 2021, s. 1435, Úvodní výklad před § 2890 a násl., marg. č. 9 a násl.

¹²⁹ Autor tento závěr vztahuje k záruce výrobce (viz REIDINGER, op. cit., s. 64).

3.3.3 Vytknutí vad, které se projeví

Právní úprava obchodněprávní vytýkáci povinnosti se neomezuje pouze na vady zjistitelné prohlídkou, nýbrž dopadá též na situace, v nichž se skrytá vada, která je prohlídkou nezjistitelná, projeví až později (srov. § 911 vl. N. OZ 1937, čl. 201 odst. 3 OR, čl. 370 odst. 3 OR, § 347 odst. 3 AHGB, § 377 odst. 3 HGB, nebo § 377 odst. 3 UGB). Připomeňme, že již v poměrech nikoliv zdařile textovaných ustanovení § 231 a § 232 OZ 1950 byla daná povinnost dovoditelná jen s pomocí korektního využití výkladových metod (srov. 2.3).

Ustanovení § 1921 ObčZ na vytknutí skrytých vad, které se později projeví, rovněž nepamatuje. Vytýkáci povinnost lze však dle zde zastávaného názoru dovodit ze smyslu a účelu § 1921 (srov. 3.3.1): zájem zcizitele chráněný § 1921 vyžaduje, aby byla nabyvatelem oznámena nejen vada zjistitelná prohlídkou, ale též vada, která se později projeví. Postrádá rozumný smysl, aby zcizitel měl být informován jen o vadách zjistitelných prohlídkou, nikoliv však o vadách, které se později objeví. Kolize zájmů je v obou případech obdobná (identifikace existence tzv. nevědomé mezery v zákoně). Stejný závěr lze podpořit i ustanovením § 2112 odst. 1 v. 2, resp. § 2618. Z textace uvedených paragrafů se podává, že skrytá vada musí být oznámena bez zbytečného odkladu poté, co ji bylo možné při dostatečné péči zjistit. Dovození shodného závěru cestou analogie jak v poměrech obecné části, tak části zvláštní, podporuje hodnotově souladný výklad, jenž usiluje o to, aby ustanovení o vadném plnění byla vykládána jednotně tam, kde chybí důvody pro odchýlné právní posouzení.

Zde představený výklad je plně kryt teleologickým pozadím institutu vytýkáci povinnosti (srov. 3.3.1). Směřuje-li totiž tato právní figura k zajištění zájmu zcizitele být co nejdříve o vadě informován, pak tento zájem je hoden ochrany stejnou měrou jak ohledně vad zjistitelných prohlídkou (viz 3.3.1, 3.3.2), tak též i vad, které se projeví později. I tyto vady musí být tedy bez zbytečného odkladu nabyvatelem vytknuty. Totéž musí konsekventně platit pro vady, které jsou kryty zárukou.

3.3.4 Právní následek nikoliv včasného vytknutí

Následky spojené s nikoliv včasným vytknutím se v právních úpravách liší. Zatímco některé stanoví fikci akceptování věci s vadou (§ 231 OZ 1950, čl. 347 odst. 2 AHGB, § 377 odst. 2 HGB¹³⁰, čl. 201 odst. 2 OR¹³¹), jiné nařizují ztrátu možnosti uplatnění práv (§ 377 odst. 2 UGB¹³²). Podle § 1921 odst. 3 v. 1 platí, že soud nabyvateli právo nepřizná, jestliže nabyvatel vadu včas nevytkl a zcizitel opožděné vytknutí namítl.

¹³⁰ § 377 odst. 2 něm. HGB: „Unterläßt der Käufer die Anzeige, so gilt die Ware als genehmigt, es sei denn, daß es sich um einen Mangel handelt, der bei der Untersuchung nicht erkennbar war“ [Neučiní-li kupující oznámení, platí zboží za schválené, ledaže se jedná o vadu, která nebyla při prohlídce seznatelná].

¹³¹ Čl. 201 odst. 2 OR: „Versäumt dieses der Käufer, so gilt die gekaufte Sache als genehmigt, soweit es sich nicht um Mängel handelt, die bei der übungsgemässen Untersuchung nicht erkennbar waren“ [Proměšká-li toto [oznámení vady] kupující, tak platí prodaná věc jako schválená, pokud se nejedná o vady, které nebyly zjistitelné při obvykle náležité prohlídce].

¹³² § 377 odst. 2 rak. UGB: „Unterlässt der Käufer die Anzeige, so kann er Ansprüche auf Gewährleistung (§ 922 ff. ABGB), auf Schadenersatz wegen des Mangels selbst (§ 933a Abs. 2 ABGB) sowie aus einem Irrtum über die Mangelfreiheit der Sache (§ 871 f. ABGB) nicht mehr geltend machen“ [Neučiní-li kupující oznámení, tak již nemůže uplatnit práva z vad (§ 922 an. ABGB), na náhradu škody kvůli vadě samotné (§ 933a odst. 2 ABGB), stejně jako z omylu o bezvadnosti věci (§ 871 an. ABGB)].

V české nauce se právní následek § 1921 odst. 3 v. 1 označuje rozličnými způsoby. Někteří autoři hovoří o „kvazipromlčecí“ lhůtě,¹³³ jiní o „efektivním promlčení práva z vadného plnění“,¹³⁴ další o „podmíněné vymahatelnosti.“¹³⁵ Pregnantně vyjádřeno jde však o vznik **peremptorní námitky** zcizitele (tzv. *Einrede stricto sensu*).¹³⁶ Pokud se jí zcizitel dovolá, pak soud nemůže nabyvateli právo z vadného plnění přiznat. Podobně je tomu i u námitky promlčení, kterou lze zrovna tak označit za peremptorní. V souladu s důvodovou zprávou jde tedy skutečně o „měkkí“ právní následek, než s vytýkáací povinností bývá zpravidla spojený. Povinnost vytknout vadu včas je kvazipovinností ve smyslu *Obliegenheit*,¹³⁷ tedy nežalovatelnou povinností, která slouží k zachování právní pozice, kterou právní řád povinnému jinak přiznává.¹³⁸ Lhůty k jejímu splnění nelze *per definitionem* označit jako promlčecí, neboť vytýkáací povinnost nemá s promlčením vůbec co dočinění, o čemž se snaží tato stat' přesvědčit.

Závěr

Ustanovení § 1921 upravuje tzv. vytýkáací povinnost v obchodněprávním smyslu. Komparativně jde přitom o pravidlo, které se objevuje – s výjimkou švýcarského OR – jen u kupní smlouvy věci movité uzavřené mezi dvěma podnikateli v materiálním smyslu. Zatímco předválečné osnovy hodlaly vytýkáací povinnost upravit též pro civilní koupi věci movité (srov. 2.2), tak občanský zákoník z roku 1950 ji přesunul do obecné části závazkového práva o vadách (2.3). Vytýkáací povinnost proto platila pro všechny úplatné smlouvy.

Občanský zákoník z roku 1964 zavedl socialistickou vytýkáací povinnost, která představuje smísení lhůty pro uplatnění práv z vad a lhůty ke splnění vytýkáací povinnosti. To se projevuje v konstrukci objektivní lhůty k vytknutí, která komparativně nemá žádné obdoby. Konstrukce je pochybná již proto, že uplynutím lhůty ztrácí nabyvatel (prosaditelná) práva z vad bez ohledu na to, zda vůbec bylo možné vadu reálně zjistit. Skutečnost, že lhůta nedbá rozlišování jednotlivých vad, pak vedlo dokonce k tomu, že se začala uplatňovat též pro právní vady, a to navzdory tomu, že nejsou zjistitelné i tou nejdetailnější prohlídkou věci. Vytknuty přitom v tomto pojetí musí být i skryté (faktické) vady, které nemusí

¹³³ Takto SELUCKÁ, M. In: PRAŽÁK, op. cit., 2017, § 1921, odst. č. 4.

¹³⁴ Takto POROD, J. In: PETROV, VÝTISK, BERAN, op. cit., 2022, § 1921, marg. č. 10.

¹³⁵ Takto ŠILHÁN, J. In: HULMÁK, op. cit., § 1921, marg. č. 27.

¹³⁶ V soukromém právu se rozlišují námitky (*Einwendungen lato sensu*) zabraňující vzniku práva (*rechtsbindende*), způsobující zánik práva (*rechtsvernichtende*) a bránící jeho prosaditelnosti (*rechtshemmende*). Námitky bránící prosaditelnosti (v německé a rakouské dogmatice označované jako *Einrede stricto sensu*), které se dále dělí na peremptorní (trvalé) a dilatorní (dočasné), se vyznačují tím, že musí být oprávněným uplatněny, jakož i tím, že nevedou k zániku nároku. Srov. KODEK, G. *Die Einrede im Zivilrecht*. Wien: Jan Sramek Verlag, 2020, s. 2 a násl.

¹³⁷ Srov. v podrobnostech k tomuto pojmu HÄHNCHEN, S. *Obliegenheiten und Nebenpflichten: eine Untersuchung dieser besonderen Verhaltensanforderungen im Privatversicherungsrecht und im allgemeinen Zivilrecht unter besonderer Berücksichtigung der Dogmengeschichte*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, s. 79 (k obchodněprávní vytýkáací povinnosti); SCHMIDT, R. *Die Obliegenheiten*. Karlsruhe: Verl. Versicherungswirtschaft, 1953.

¹³⁸ Viz kromě veškeré zde cit. literatury o vytýkáací povinnosti v obchodněprávním smyslu jen KREJCI, op. cit., s. 399.

být nabyvatel vůbec (objektivně) schopen zjistit (srov. 2.4.1, „Vlastní zhodnocení“; 2.4.2, „Vlastní zhodnocení“; 3.2).

Tento vulgarizační trend materie o uplatňování práv z vadného plnění ovládl nejen judikaturu a literaturu za účinností zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ale prosadil se i v aktuální komentářové literatuře k § 1921 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Nedbání rozlišování druhů vad a neujasnění si funkcí jednotlivých lhůt v materii uplatnění práva z vadného plnění pak vede naprosto k nefunkčnímu právu, které je plné hodnotových rozporů (srov. 3.2).

Zde zastávané stanovisko pléduje pro opuštění tohoto přístupu. Navrhuje se interpretovat § 1921 ryze jako ustanovení o vytýkáci povinnosti v obchodněprávním smyslu, což odpovídá jeho textaci. Nejen subjektivní lhůty, ale též objektivní lhůty upravené v prvním a druhém odstavci uvedeného paragrafu dopadají pouze na **vady zjistitelné prohlídkou** (3.3.1, 3.3.2). Jak lhůta, která činí podle § 1921 odst. 1 šest měsíců, tak lhůta, jež podle § 1921 odst. 2 odpovídá délce záruční doby, představují objektivní lhůtu pro vytknutí vad zjistitelných prohlídkou (srov. 3.3.1). Tyto objektivní lhůty však platí jen pro toho nabyvatele, který nemá možnost věc sám prohlédnout, nebo ji sice má, ale je objektivně v rozporu s jeho zájmy.

Cestou analogie je namístež zobecnit pravidlo obsažené v ustanoveních § 2112 a § 2618 ObčZ, které ukládá nabyvateli (kupujícímu, objednateli) vytknout bez zbytečného odkladu rovněž **vadu, která se později projeví**. Jde přitom o vadu, která není zjistitelná prohlídkou. Bez zobecnění tohoto pravidla se nelze vyhnout hodnotovým rozporům (3.3.3).

Nebyla-li v subjektivní či objektivní vytýkáci lhůtě **vada včas vytknuta**, vzniká zciziteli peremptorní námitka, která brání prosaditelnosti nároku z této vady (3.3.4).

Konečně je třeba zdůraznit, že tato stat' **nevycerpává komplexně režim uplatnění práv z vad**, nýbrž se zaměřuje pouze na výklad ustanovení § 1921. Jeho textace umožňuje takový výklad, který se vyhýbá mísení jednotlivých druhů lhůt. Korektního rozlišení vytýkáci lhůt a lhůt pro uplatnění práva z vad lze však již jen stěží uskutečnit v poměrech ustanovení § 2112 (koupě věci movité), § 2129 odst. 2 (koupě věci nemovité), § 2618 (dílo obecně) a § 2629 (stavba jako předmět díla). Shora učiněný výkladový postup, opřený zejména o teleologické pozadí jednotlivých typů lhůt, zde nelze použít proto, že by to bylo v příkrém rozporu s jejich textem. Do jaké míry však tato ustanovení dopadají i na vady právní, stejně tak jako do jaké míry jsou zobecnitelná v tom ohledu, že by objektivní lhůta pro oznámení skrytých vad mohla platit pro všechny věci movité dva roky, kdežto nemovité pět let, zde není z důvodu rozsahu možné řešit. Sluší se však zdůraznit, že jednotlivá ustanovení, byť stále řeší jednu a tutěž otázku, jsou ze zcela neznámého důvodu odlišně textována. Zatímco lhůta pro oznámení skrytých vad u koupi věci nemovité běží od okamžiku **nabytí vlastnického práva**, tak v ostatních případech tomu je vždy od **převzetí**, resp. **předání** předmětu koupě (díla). Objasnění těchto navazujících otázek proto musí být vyloučeno k dalšímu pojednání.